

Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise
tegevuskava

PÕLVAMAA TEGEVUSKAVA

TEGEVUSTE¹ PRIORITEETSUS TULENEVALT MAAKONNA ARENGUKAVAST (põhjendada, miks on maakonna jaoks üks tegevus prioriteetsem kui teine)	PKT Põlvamaa tegevuskava on valminud maakondlike arutelude põhjal koostööna ja piirkondliku kokkuleppena. Arendusvaldkondade leidmiseks toimus mitmeid arutelusid maakondlike arendusorganisatsioonide-KOV-id, maavalitsus, Põlvamaa Omavalitsuste Liit, Põlvamaa Arenduskeskus vahel, perioodil 04.2014-02.2015 ja tegevuskava uuendamisel 2016-2017. Kitsaskohtade leidmiseks ja potentsiaalsete arenguprojektide väljaselgitamiseks valmis 2015 ettevõtlus/arengueelduste uuring. Maakonna arengukava üldine ja ettevõtluse osa uuendati, seoti tegevuskavade ja uuringuga. Põlvamaa Omavalitsuste Liit kinnitas uuendatud Põlva maakonna arengukava 2015-2020 13.01.2015. Peale I vooru on maakondlike arutelude tulemusel lisandunud tegevuskavasse uusi objekte ja muudetud prioriteetsust. Tegevuskava muutmise protsess algas 1. detsembril 2016, kui maavanem kutsus kokku Põlvamaa omavalitsuste, omavalitsusliidu, maakonna arenduskeskuse ja esimeses taotlusvoorst toetust saanud projektide esindajad, et teha kokkuvõtte esimesest taotlusvoorst ning arutleda selle üle, kas enne teist taotlusvooru oleks vaja maakonna tegevuskava uuesti avada. Koosolekul otsustati, et tegevuskava avatakse ning sinna võib pakkuda uusi või täiendatud projekte. Tegevuskava avamisest anti teada maavalitsuse kodulehel, Põlvamaa infoportaalil ja maakonnalehes KOIT. Uute ja täiendatud projektiideede taotluste esitamise tähtajaks sai 20. jaanuar 2017. Kokku laekus 3 täiendatud ja 7 uut projektiideed. Projektiideede hindamiseks moodustas Põlva maavanem oma 11.01.2017 korraldusega nr 1-1/17/9 hindamiskomisjoni. Komisjon kogunes 09.02.2017 ning otsustas lisada kõik 10 esitatud projektiideed tegevuskavasse. Samuti jäeti tegevuskavasse esimeses voorus toetust saanud projektid. Tegevuskavast jäeti välja kolm esimeses tegevuskavas olnud ideed, kes loobusid uues voorus taotlemisest. Maakonna olulisemateks võtmeprobleemideks on rahvastiku vananemine ja vähenemine 25-30% aastaks 2020. Väikeettevõtete madal lisandväärtus, samuti mikroettevõtete suur osakaal- 95,6% ettevõtete üldarvust. Enamus ettevõtteid on väikesed ja seepärast on keeruline kaasata kapitali, olla innovaatiline ja eksportida. Põlvamaal on Eesti keskmisest madalam tööhõive määr ja madalamad palgad. <i>Arengukava koos tegevuskavaga</i> http://polva.maavalitsus.ee/arengukavad
---	---

¹ Toetust taotletakse järgmistele tegevustele

- 1) sihtkoha eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ja -atraktsioonide arendamine ning sihtkoha kui võrgustiku arendamine;
- 2) ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja selle loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde;
- 3) inkubatsiooni- ja tootearendusvõimaluste väljaarendamine;
- 4) linnakeskuse avaliku ruumi, sealhulgas linnasüdamed ja väljakud, kaasajastamine ettevõtlusele atraktiivsemaks muutmiseks;
- 5) keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste, sealhulgas ühistransport ning jalg- ja jalgrattatee, arendamine.

Maakonna arengustrateegia, mis on suunatud rohelisema elu väärtustele, põhineb kuuel tugisambal ja ressursil: 1. looduslähedaste (ehitus)materjalide kasutus ja energiasäästlike lahenduste rakendamine; 2. nutikas ettevõtlus; 3. energia loodusest: mineraalvesi, ravimuda, puhtad põllusaadused, puhas keskkond, loodusturismi arendamine; 4. puhas ja värske toit oma ai(d)ast: kohalik toit, mahetoit; 5. maalähedane elulaad; 6. arenevad kultuuritraditsioonid. Põlvamaa puhta ja eripärase looduskeskkonna kaitsmine on oluline, samas tuleb ära kasutada kohalikke ressursse säästvalt ja soodustada ettevõtluskeskkonna arengut ja rohelisema eluga seotud innovaatilisi tegevusi.

Põlvamaa võtmeprobleemide lahendamiseks ja olemasolevate ressursside ärakasutamiseks on valitud kõige tõhusamad projektid ettevõtluse soodustamiseks ja uute töökohtade loomiseks, mis hõlmavad kõiki meetme **tegevusvaldkondi: tootearenduskeskused, turism, ühendused, tööstusalade juurdepääsud ja linnakeskuse avalik ruum** kokku 14 projektiga. I voorus rahastust saanud projektid on viimastel kohtadel 11-14.

Valdkondade prioriteetsus:

Tootearenduskeskuste projekte on enim (viis), kuna aitavad kõige efektiivsemalt ellu viia maakonna arengukava eesmärgid, kasutades ära olemasolevaid ressursse- kohalik toit, looduslikud ehitusmaterjalid, energeetikaalane ressurss, miljööväärtuslike alade traditsioonilised ehitised ning keskenduvad lisandväärtuse andmisele ja töötleva tootmise soodustamisele väikeettevõtjatele. Väikeettevõtetel, kel pole oma tootmise alustamiseks piisavalt võimekust tootmishooneid ja -alasid ette valmistada, saavad tootearenduskeskustes selle võimaluse. Jõudluse kasvades ja riskide maandades saavad oma tootmise ümber kolida enda pindadele.

Tootearenduskeskuste valdkonna projektide järjestus. Kõige olulisemaks tootearenduskeskuste projektiks on „Mahe ja kohaliku toidu koda“ kuna maakonnas on palju mahepõllumajandusettevõtteid, vajadus toidutoorme töötlemise järgi suur just väikeettevõtjate hulgas ning pikad toidutöötlemise traditsioonid. Sisustatakse tootmisruumid taimse- ja loomse tooraine töötlemiseks: piima-, mee-, linajahu – ja õli töötluskoda, küpsetuskoda, õllepruulikoda, mahl, veini ja mooside töökoda. Õppekõök, labor, laoruumid. Keskuse loomisega lahendatakse väikeettevõtjate üks põhilisemaid murekohti – toidutootmise nõuetele vastavate ruumide väljaehitus ja tootmisseadmete soetamine ning katselabor.

Teisel kohal on „Räpina maastikuehituse tootearenduskeskus“ Räpinas, mis keskendub maastikuehituse ettevõtete arenguhüppe toetamisele. Kuigi maastikuehitust Eestis võib pidada pigem suhteliselt nooreks valdkonnaks, omab see arvestavat arengupotentsiaali, kuna üha enam on elukeskkonna arendamisel muutumas oluliseks ehituse ja looduse läbimõeldud ja võimalikult terviklik koostöö.

Kolmandal kohal prioriteetsuselt on tootearenduskeskuste seas Ihamaru ettevõtlusmaja, kus arendatakse välja Eesti etnograafilisel käsitööl põhinevate disainoodete tootearenduskeskus.

Neljandal kohal prioriteetsuselt tootearenduskeskuste seas on „Traditsioonilise ehituse koolituskeskuse väljaehitamine“ Moostes, mida rahastati I voorus. Et Moostes tegutsev koolituskeskus saaks veel paremini toimida, vajati juurde väga head praktilist klassi koos sisustusega, mis oleks haarav ja hästi eksponeeritud vana maja taastamise

	näidislahenduste väljapanek. Viiendal kohal „Traditsioonilise ja ökoloogilise ehituskunsti keskus „Eestimaahitus““ kuna tegemist kitsama sihtgrupiga kui eelmised projektid. Tegevuskavasse on projekt lisatud, kuna savi- ja lubivärvide, linaõli, looduslike värvide väljatöötamine, omab piisavat potentsiaali traditsiooniliste ehitusviiside pooldajate seas, rahastatud I voorus. Turismiprojektid on olulisel kohal maakonna tegevuskavas kolme projektiga kuna maakonna arengukavas on perspektiivsemate tegevusaladena rõhutatud turismi ja samas on oluline tõsta teenuste kvaliteeti ja vähendada hooajalisust. Keskendatud on olemasolevate ja tuntuimate turismi piirkondade nagu Värskas ja Postitee (Vana-Võrumnt piirkond) tugevdamisele. Uute tegevustena on lisandunud Põlva linna lasketurismikeskuse väljaarendamine, kuna Põlva linnas puudub turismi külastusobjekt ja külastajad enamasti sõidavad Põlvast läbi või mööda. Samuti on perspektiivikas maakonna ühe enimkülastatavama vaatamisväärsuse, Taevaskoja lähistel arendada välja J.Hurda muuseum kirjandus- ja kultuurihuvilistele. Turismivaldkond on maakonna arengukavast lähtudes oluline ja välja on toodud, et turismisektori arendamisel on olulisim investeerida olemasolevate turismiettevõtete teenuste kvaliteedi parandamisse ja täiustamisse ning sporditurismi arendamisse ja vaba aja veetmise võimaluste suurendamisse. Turismi valdkonna projektid on „Põlva lasketurismi keskus“, „Värskas külastuskeskus“, „J.Hurda muuseumi väljaarendamine“ ja „Eesti Maanteemuuseumi turismikeskkonna arendamine“. Prioriteetseim on lasketurismikeskuse projekt, kuna olemasolevast kuid amortiseerunud maa alusest siselasketiirust arendatakse laiendatud teenustega laiemale sihtgrupile suunatud Eesti suurim vabaaja lasketurismikeskus. Väga hea on objekti asukoht maakonna keskses, kergesti juurdepääsetav nii Tartu-Võru- kui ka läti ja vene suunal. Ainulaadne on siselasketiiru laskeraja pikkus 50 m mida mujal Eestis ei ole ja lisaks 10 m, 25 m pikkused tiirud. Objekti renoveerimisel tänapäeva nõuetele vastavaks on võimalik korraldada nii võistlusi, kui treeninguid eri sihtgruppidele kaitseliitlastest, politseinikest, turvafirma töötajatest, jahimeestest, laskesportlastele ja lihtsalt huvilistele nn tänavalt. Teisel kohal prioriteetsuselt on Värskas külastuskeskuse projekt, mis keskendub Värskas, kui kuurortpiirkonna arengule, kus on väga tähtsal kohal looduslikud võimalused (ravimuda, mineraalvesi, matkarajad, loodus, Värskas laht, sadam jne) ja ajalooline pärand (I Eesti Vabariigi aegne kaitseväge põhjalaager, sõjaminister kindral Reegi residents, seto kultuur jne). Selge visioon on tulevikus muuta Värskas kuurortpiirkonnaks, kuhu sõites külastaja saab koheselt aru, et on jõudnud kuurortpiirkonda (asula väljanägemine, ühendav tee Värskas Sanatooriumist kuni külastuskeskuseni). Projekti elluviimine tugevdab piirkonna turismi juhtimist ja turundamist. Lisanduv sünergia Värskas Sanatooriumi ja Seto Talumuuseumi tegevustega pikendab piirkonnas viibimist ning toob enam puhkajaid piirkonda. Ainuke turismiprojekt, mis tegeleks Värskas eri osade ühendamise ja külastajatele atraktiivsemaks muutmisega. Maakonna turismisektoris kolmandal kohal paikneb J.Hurda muuseumi väljaarendamine. J. Hurt on üks tuntumaid Eesti ühiskonna- ja kultuuritegelasi, kelle sünnitallu rajatakse muuseum-külastuskeskus suurmehe teemalise väljapanekuga kirjandus- ja kultuurihuvilistele. Maanteemuuseumi projekt, mida rahastati I voorus on oluline kuna vajas teenuste osas laiendamist nii liiklushariduse kui uue autoajastu püsivuse osas. Seob paremini üheks maakonna ühe külastatavama turismiobjekti Maanteemuuseumi ja Põlva Talurahvamuuseumi ning lähedalasuvad
--	---

turismiettevõtted (majutus- ja toitlustus).

Tööstusalade valdkonna projekte on uuendatud tegevuskavas kaks. Mõlema projekti puhul on tegemist toimivate tööstusaladega kas väikelinnas Räpinas või Põlgaste asulas Kanepi vallas, kus puuduvad kaasaegsed ja väljaarendatud ettevõtlusalad. Tegutsevad ettevõtted on kohandanud kasutusega ning mahajäetud hooned, rajatised ja maa-alad oma võimaluste piires ning võtnud need kasutusele. Kütte-, vee- ja kanalisatsioonisüsteemi võimalused on suutnud kõik ettevõtted enda jaoks lahendada, kuid avaliku kasutusega heas korras juurdepääsuteed vajavad renoveerimist kuna teede halb seisukord pärsib ettevõtete arengut ja logistikat ning ei vasta enam kaasaja nõuetele. Põlgaste asula tänava mustkatte alla viimine aitab vähendada kruusatee tolmutest tekkivaid mõjusid kõrvalasuvatele ettevõtetele. Mõlematel ettevõtetel on lisakulusid tootmises seoses teetolmuga: ARKE Lihatööstus AS peab teelt tuleva tolmu tõttu tihedamini puhastava/vahetama filtreid ja Augli Metall OÜ materjali enne kasutuselevõttu tolmut täiendavalt puhastama. Väikeste kogukondade püsijäämise alustalaks on arengusuutlikud ettevõtted ning seetõttu on maapiirkonna ettevõtlusaladel uute ettevõtete lisandumise ja olemasolevate jätkusuutlikkuse toetamine oluline.

Neljas valdkond maakonna tegevuskavas „**linnakeskuse avalik ruum**“ on esindatud ühe projektiga ja valitud seetõttu, et käesoleval hetkel konkreetset ja multifunktsionaalset Põlva linnakeskust hea juurdepääsuga pole välja arendatud. Antud projektiga ehitatakse välja hästitoimiv maakonnakeskuse koos keskväljakuga, ehitatakse välja kommunikatsioonid ja tänavad, kus oleks juurdepääs nii jalgsi, autoga, võimalikult kultuuri jmt sündmuste korraldamine, elavneb ettevõtlus sh kaubandus ja paikneks turismiinfokeskus. Projekti elluviimisel on endisest vähe kasutuses olevast alast arendatud ettevõtjatele atraktiivne linnakeskuses, kuhu soovitakse investeerida. Rahastatud projekt I voorus.

Lisaks töökohtadele on vajakajäämisi ka töökohtadele ligipääsetavuse osas. Viies valdkond **ühendused**, aitab seda probleemi leevendada ja on esindatud uuendatud tegevuskavas kahe projektiga. Esimene, kus maakonnakeskus Põlva ühendatakse oma lähialade nelja küllaga ning maakonnas suuruselt teine linn Räpina, ühendatakse oma tagamaa Leevakuga. Ühenduste loomine on otseselt seotud ettevõtluse arendamisega piirkonnas. Läbi kergliiklusteede loomise paranevad tööjõu liikuvuse võimalused ja teenuste kättesaadavus nii keskuse kui tagamaa suunas. Paremate ühendusvõimaluste loomine keskuste ja tagamaade vahel (sh kergliiklusteede võrgustikega ühendamine) tagab elanikkonnale (kes on aina terviseteadlikumad ning peavad liikuma eriaegadel) töökohtade ja avalike teenuste kättesaadavuse paranemise. Kergliiklusteede rajamine aitab ühtlasi kaasa tervislike eluviiside ja keskkonnasäästliku transpordiviisi kasutamise juurutamisele.

Maakonnaülese mõjuga on projektid: mahe ja kohaliku toidu koda, Värskas külastuskeskus Värskas kuurortpiirkonna tugevdamiseks ja Eesti maateemuuseumi arendamine Postitee piirkonnas, mis on eripärased ja olulised kolmele Kagu-Eesti maakonnale. Kõik kolm projekti on välja toodud Kagu-Eesti tegevuskavas ja rakendusplaanis konkreetse olulise spetsialiseerumisvaldkonnana. *Link Kagu-Eesti 2015-2020 tegevuskavale ja rakendusplaanile.* <https://www.siseministeerium.ee/et/kagu-est-itegevuskava>

Moostes traditsioonilise ehituse ja renoveerimise alaste koolituste jätkamine on oluline ka seetõttu, et neljal vallal maakonnas: **Kõlleste, Kanepi, Mikitamäe ja Värskas on määratletud teemaplaneeringuga miljööväärtuslikud**

alad (*Maapiirkonna miljööväärtuslike alade säilitamise juhend Põlvamaa näitel, 2011*). Kus tuuakse välja piirkondade hoonete, piirete, asustuse eripärad ja soovitused kuidas neid säilitada või renoveerida, et pärand säiliks. Samuti käsitletakse uute hoonete ehitamist nii, et nad sobituks miljööväärtuslikku alasse. Oluline on, et miljööväärtused säiliks nii eraomandis kui näiteks turismiettevõtjate omandi renoveerimisel, selleks on vaja teha palju teavitust ja koolitusi. Tuleb rõhutada, et maakonnas käivitunud „Maale elama“ tegevused on keskendunud noorte elanike piirkonda toomisele ja selle liikumise kogemus on, et enamus uutest maale elama asunutest soovib elada talus maapiirkonnas ja enamasti on renoveerimine möödapääsmatu.

Maakonna tegevuskava koostamisel on **jälgitud piirkondlikku asendit**, investeeringud on planeeritud keskustesse Põlva ja Räpina linna (nagu maakonna arengukava ja üleriigiline planeering Eesti 2030+ välja toob) ning omakultuuriliselt eripäraselt kahte aktiivsemasse keskusse Moostesse, Värskasse ja Postitee piirkonda Kanepi ja Kõlleste vallas. Moostes olemasolev mõisakompleks ligi kümne hoonega ja uhke piirdeaiaga mitmete huvitavate tegevustega mõisaaegsetes hoonetes on väga atraktiivne ja väärib kogu potentsiaali ärakasutamist, et hoonetes tegutsevad asutused täiendaks üksteist ja tooks juurde veelgi uusi ettevõtlikke inimesi. Mõned hooned on tühjad või on vaja leida uus tänapäevane funktsioon, seepärast on tegevuskavasse valitud kolm projekti, mis seotud Mooste mõisakompleksiga (EELEK-i koolituskeskus, mahetoidu koda ja Eestimaa ehitus). Mooste mõis on ainuke tervikuna säilinud mõisaansambel maakonnas.

Põlvamaa uuendatud tegevuskavasse on lisatud vaid need projektid, mil on ettevõtluse edendamiseks ja maakonna arengukava eesmärkide elluviimiseks kõige selgem mõju. Hindamiskomisjon, kuhu kuulusid nii maavalitsuse, kui Põlvamaa Arenduskeskuse ja Põlvamaa Omavalitsuste Liidu ning ettevõtjate esindaja, hindasid laekunud uusi (7 tk) ning täiendatud projektiideid (3 tk). Projektiideid kaaluti põhimõttel: meetmetesse sobivus, kuluefektiivsus, uute töökohtade tekkimise või säilitamise võime ja maakonna arengukava prioriteedid. Kuna kavas olevad projektid on kõik olulised ja vajavad elluviimist on tegevuskava maht veidi üle maakonna rahalise mahu 9,6 miljonit eurot.

Töökohtade loomise potentsiaal. Kõigi maakonna tegevuskava projektide elluviimisel lisandub maakonda 90 uut töökohta, neist vähemalt 13 on kõrgemat lisandväärtust pakkuvad töökohad. Kaudset kasu saavate ettevõtete arvu on keeruline hinnata aga prognoosime, et see on vähemalt 146. Kokku maakonna tegevuskava 14 projekti toetuse maht on orienteeruvalt 9,6 miljonit eurot, I voorus toetati projekte summas 3,7 miljonit eurot.

Nr pingereas	ARENDAVAV OBJEKT / TEGEVUSE KOMPLEKS (edaspidi arendatav objekt)	TOETATAVAD TEGEVUSED (tabelisse märkida ainult number: 1 – turism, 2 – tööstusalad, 3 – inkubaatorid ja tootearendused; 4 – linnakeskuse avalik ruum; 5 – ühendused)	ORIENTEERUV MAKSUMUS (kogumaksumus ning toetuse vajaduse maht)	TEGEVUSTE VÄLJUNDINDIKAATORID		
				Turismi, ettevõtluskeskkonna (tööstusalad, inkubaatorid ja tootearendused) ja linnaruumi projektide puhul		Ühendusvõimaluste arenduste puhul
				Arenduse tulemusel loodud töökohtade arv (sh lisandväärtusega töökohtade arv)	Mitterahalist abi saavate ettevõtete arv ²	Lahendatud toimepiirkondade ühendusvõimaluste kitsaskohtade arv
1.	Põlva Lasketurismikeskuse väljaarendamine (Põlva vald)	1	1 250 000 / 1 000 000	9 (sh vähemalt 5 lisandväärtusega töökohta)	1	
2.	Värskas külastuskeskuse rajamine (Värskas vald)	1	1 153 160 / 941 706	12 (sh vähemalt 1 lisandväärtusega töökoht)	50	
3.	Kohaliku ja mahetoidu väiketootjate koda (MTÜ Mooste Toidukoda)	3	1 204 015 / 830 770	22 (sh vähemalt 2 lisandväärtusega töökohta)	18 - 36	
4.	Kiudoski ettevõtlusalal avaliku tugitaristu renoveerimine (Räpina vald)	2	915 000 / 777 750	6	6	
5.	Põlgaste tööstuspiirkonna juurdepääs (Kanepi vald)	2	150 000/ 127 500	6	11	

² Mitterahalist abi (otsetõlge inglise keelest: *non-financial aid*) saavate ettevõtete all on mõeldud toetusest nii otsesid kui ka kaudseid kasusaajaid. Tegemist on indikaatoriga, mille väärtus esitatakse Euroopa Komisjonile rakenduskava mitme meetme pealt ühiselt ja seetõttu on oluline ühine Euroopa Komisjoni poolt aktsepteeritud nimetus.

Indikaatori „mitterahalist abi saavad ettevõtted“ andmeid kogutakse kaheksa ettevõtete kohta:

1) mitterahalist abi saavateks ettevõteteks loetakse need ettevõtted, kes juba tegutsevad ettevõtlus- ja tööstusalal, turismipiirkonnas või linnakeskuse avalikus ruumis ning saavad kasu toetusega paranenud tingimustest (kasu saavad ettevõtted);

2) mitterahalist abi saavateks ettevõteteks loetakse ka need ettevõtted, kel on potentsiaalne huvi pärast toetuse abil tingimuste paranemist asuda ettevõtlus- ja tööstusalale, turismipiirkonda või linnakeskuse avalikku ruumi (potentsiaalselt kasu saavad ettevõtted).

6.	Rosma-Peri kergliiklustee rajamine (Põlva vald)	5	420 000/ 357 000			4
7.	Räpina maastikuehituse tootearenduskeskus (Räpina Vallavalitsus)	3	550 000/ 385 000	10 (sh vähemalt 2 lisandväärtusega töökohta)	5	
8.	Räpina keskust ühendav Leevaku-Nulga kergliiklustee (Räpina vald)	5	1 100 000/ 935 000			8
9.	Jakob Hurda muuseumi väljaarendamine (Jakob Hurda nimeline Põlva Rahvahariduse Selts)	1	230 000 /195 500	6	10	
10.	Ihamaru ettevõtlusmaja arendamine (Kõlleste vald)	3	511 000/ 357 700	6 (sh vähemalt 1 lisandväärtusega töökoht)	3-6	
PKT I voorus toetatud projektid						
11.	Traditsioonilise ehituse koolituskeskuse renoveerimine Moostes (MTÜ Vanaajamaja)	3	188 330, 6/ 160 080,55	2	5	
12.	Põlva linna keskväljaku ja kontaktala arendamine (Põlva vald)	4	1 627 833,71/ 1 383 658,65	21 (sh vähemalt 6 lisandväärtusega töökohta)	16	
13.	Eesti Maanteemuuseumi turismikeskkonna arendamine ja liiklushariduskeskus (Eesti Maanteemuuseum)	1	1 985 119,37/ 1 657 177,64	6	5-10	
14.	Traditsioonilise ja ökoloogilise ehituskunsti keskus „Eestimaaehitus“ (MTÜ Eestimaaehitus)	3	772 968/522 193,65	7	6-10	

INFORMATSIOON ARENDATAVATE OBJEKTIDE KOHTA

ARENDATAV OBJEKT	
1. Põlva Lasketurismikeskuse väljaarendamine (Põlva vald)	
ARENDATAVA OBJEKTI KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Planeeritavad projekti kulud: 1. Ehitusprojekti koostamine 2. Ehitustööde teostamine sh: • Kõikide vajalike kommunikatsioonide uuendamine/ümberehitustööde teostamine (projektialal) • Lasketiiru tehnikaseadmete ja inventari (sh relvad) soetamine • Hoone soojustamine (fassaad, katus, aknad jne uuendamine) 3. Omanikujärelevalve teenuste tellimine (ehitustööde ja laskespetsialisti) EELDATAV KOGUKULU: 1 250 000 eur, sh taotletav toetus 1 000 000 eur. Omafinantseeringu planeerime esialgu 250 000 eur. Laskekeskusega samas hoones asuva ja projekti alast välja jääva hosteli rekonstrueerimist (ca 533,7 m², 30 voodikohta) teostatakse eraldi Põlva valla omavahenditest. Peale ehitusprojekti koostamist ja riigihangete läbiviimist täpsustub kogu projekti eelarve maht. Põlva vald on valmis töid teostama ja omafinantseeringut tõstma, kui ehitustööde kogumaksumus suureneb.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti objektiks on Põlva vallale kuuluv toimiv ja aktiivselt siiski kasutuses olev 1973. aastal rajatud amortiseerunud siselasketiiru spordihoone, asukohaga Metsa tn 7, Põlva linn. Kogu siselasketiiru hoone netopind on 3513,7 m², sealhulgas lasketurismikeskuse ala ümberehitustööde netopind on ca 2980 m². Projektiala hõlmab lisaks laskeradadele saali, õpperuume ja muid abiruume laskekeskuse teenindamiseks, sh relva- ja laskemoona hoiuruume ning tehnika hoolduse- ja remondiruumid. Projekti käigus ehitatakse siselasketiir ümber ja luuakse Põlva maakonna keskusesse (Põlva linna) tugevalt amortiseerunud aga toimivast ja aktiivselt kasutuses olevast maa-alusest siselasketiirust laiendatud teenustega laiema sihtgrupile suunatud Eesti suurim vabaaja lasketurismikeskus. Tänane ekspertii ja taktikalise laskmise spetsialistid kinnitavad, et olemasoleval hoonel on hetkel kõige suurem eripind Eestis (ainuüksi 50 m laskeraja olemasolu on haruldus, lisaks laskerajad kahel korrusel) ja see võimaldab peale ümberehitustöid sooritada laskeharjutusi ka suurekaliibrilistest tulirelvadest, mistõttu on sellel parimad võimalused Eesti suurima lasketurismikeskuse

rajamiseks siseruumides, aga see vajab ümberehitustöid ja laskeseadmete uuendamist.

Projekt aitab hoogustada Lõuna-Eesti ettevõtlust ja laiendada turismivaldkonna (sh sporditurismi) alternatiivseid võimalusi. Lõuna-Eestisse saabuvad turistid soovivad alati mitmekülgset vaba aega veeta ning võimalikult laiale sihtgrupile erinevaid teenuseid saada. Põlvamaa turismiobjektid on paraku enamuses ülesehitatud kohalikule elu- ja looduskeskkonna turismile, mis on oluline aga tekitab vajaduse ja võimaluse täiendada turismivaldkonda alternatiivsete teenustega. Seetõttu on lasketurismikeskuse väljaarendamine täiendava turismiobjektina väga vajalik kõikidele maakonna turismiettevõtjatele, sest aitab piirkonda tuua külastajaid uuest sihtrühmadest.

Eeldatavate kasutajate sihtgrupid:

- Eesti- ja välisturistid (relva- ja laskehuvilised)
- Ettevõtted
- Laskespordi eriala õpilased
- Eesti Laskespordiklubi
- Põlva Laskespordiklubi
- Jahimehed
- Turvafirmad
- Politsei- ja Piirivalveamet
- Kaitseliit
- Koolid (sh edaspidi riigigümnaasium) jne)
- Põlva maakonna elanikud

Turismiobjektina väljaarendamiseks asub objekt soodsas asukohas, Põlva maakonna keskses, Põlva linnas (vahetus läheduses asuvad Intsikurmu metspargi terviserajad ja vabaõhulava, tenniseväljakud ja linna staadion). Lisaks pakutakse Põlvas külastajate jaoks esmavajalike teenuseid, sh majutusasutused, toidlustusettevõtted, pangateenused, kultuuri- ja huvikeskus, digikino, vee- ja spordikeskus, aastaringne tervispordikeskus jne. Objekti väljaarendamine toetab otseselt ka nende teenuste pakkumist, tuues piirkonda uusi kliente, ning võib seetõttu kaudselt vähendada tööpuudust ning tõsta ettevõtlusaktiivsust. Lisaks võimaldab see luua täiendavaid koostöövõimalusi erinevate klubidega, organisatsioonide ja turismiettevõtjatega ning tekitada ka seeläbi uusi ettevõtteid ja töökohti.

Prognoosime esialgu peale lasketurismikeskuse objekti valmimist (ilma hosteli teenuseta) vähemalt 6000 kasutaja külastamist aastas (eeldatava käibega 240 000 eurot aastas) ning järgneval aastal juba 9000 kasutajat aastas (eeldatava käibega 360 000) ning järgnevate aastate jooksul vähemalt 10% kasvu (tutvustades uut objekti ja uusi teenuseid järjepideva reklaami ja turundusega).

Eeldatav tegevustes osalejate ring	Põlva valla omandis olevat lasketiiru hoonet planeerib arendada Põlva Vallavalitsus ise oma jõududega. Samas on juba kaasatud ja kaasatakse ka edaspidi valdkonna spetsialiste ja kõiki alljärgnevaid partnerid, kes nüüd juba kasutavad lasketiiru suuremal või vähemal määral ning, kes sooviksid seda ka edaspidi kasutada laiendatud teenustega. Tegevustes osalejate ring ja koostöö: 1) Põlva Vallavalitsus 2) Naabervallad, eelkõige Põlva vallaga ühinemislepingule allakirjutanud vallad (Ahja, Mooste, Vastse-Kuuste ja Laheda vallad) 3) Lõuna-Eesti turismiettevõtted 4) Põlva Spordikool (laskespordi eriala õpilased) 5) Põlvamaa Kaitseliit, kohalikud kaitseliitlased 6) Politsei- ja Piirivalveamet, politsei ja piirivalvurid 7) Taktikalise Laskmise Keskus (Tallinn), lasketurismi spetsialistid
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus³	Loodud on Lõuna-Eestis suurim vabaaja laskespordikeskuse turismiobjekt „Põlva Lasketurismikeskus“, mille pakutavate teenuste valik on antud valdkonnas suurim nii Põlva maakonnas ning kogu Eestis. Projekti tulemusel on kogu siselasketiiru hoone netopind (3513,7 m²) renoveeritud tänapäeva nõuetele vastavaks. Lasketurismikeskuse ala ümberehitustööde netopind on ca 2980 m², sh kolme erineva tiiruala ümberehitustööd (laskerajal, mille maksimaalne pikkus on 50 m ja laskekohti ca 16, ning lisaks 10 m ja 25 m püstolitiir ca 10 laskjale). Laskekeskusega samas hoones asuva ja projekti alast välja jääva hosteli rekonstrueerimist (ca 533,7 m², 30 voodikohta) teostatakse eraldi Põlva valla omavahenditest. Lisaks on projekti käigus hangitud laskekeskuse teenuseks pakkumiseks vajalikud relvad ja sisseseade. Projekti tulemusel on eeldatavalt loodud vähemalt 9 uut töökohta (sh 3 laskerelvade instruktorit, 1 turisti koolitusjuht ja laskekeskuse arendusjuht (mis on kõik lisandväärtusega töökohad)). Lisaks edaspidi hostelisse lisanduvad 4 töökohta. Tõuseb külastajate arv. Esimesel aastal peale objekti valmimist ootame vähemalt 6000 külastajat, eeldatava käibega 260 000 eurot aastas. Lisaks võib nii Põlva valla kui ka kõikide lähipiirkonna turismiettevõtjatel tõusta külastajate arv, kuna maakonda on tulnud üks oluline külastusobjekt juurde ja turist jääb piirkonda kauemaks.

³ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

Valmisolek tegevuste elluviimiseks⁴	Objekt koos kinnistuga on valla omandis. Eeltööd on alustatud juba mitu aastat varem, kogudes eeldatavate sihtgruppide sisendeid ja kasutajate nõuandeid. Objekti arendamist ja potentsiaali arutlusele ja analüüsile on kaasatud taktikalise laskmise spetsialistid, kes hetkel tegutsevad Tallinnas ja Tartus ning juba pakuvad lasketurismi teenuseid turistidele. On võetud sisendid kaitseliitlastelt, politsei- ja piirivalve spetsialistidelt ning jahimeestelt jne. Arvestatud on ka noorte laskemängu huviliste ja laskespordi harrastajate huvid. Kinnitatud on eeltoodu alusel Põlva Vallavalitsuse poolt koostatud projekteerimistingimused ja teostatud on hoone ekspertiis. Tellimisel on lasketurismikeskuse projekteerimine ja ehitusprojekti koostamine. Põlva maakonna arengukavaga 2015-2020. 5.2 Arengukava strateegilised tegevusvaldkonnad ja –suunad. ETTEVÕTLUS Turismisektori arendamisel on oluline investeerida olemasolevate turismiettevõtete ja asutuste teenuste kvaliteedi parandamisse (eelkõige majutus- ja toitlustuskohtade puhul) ja täiustamisse (nt majutuskohade lisamine; hooajalisusest tulenevaid tühimikke täitvad lisateenused; lisateenused vaatamisväärsuste juures jms) ning Värskas Sanatooriumi kui olulise regionaalse kuurortpiirkonna arengusse. Samuti on prioriteetne panustada sporditurismi arendamisse, sh laskesport, veeturism, matka-, suusa- ja terviserajad ning kergliiklusteed looduses viibimise ja sportimise ühendamiseks jms. Põlva valla arengukava aastateks 2016-2029 http://www.polva.ee/arengukavad-vald /väljavõte/ 9. TURISM. Eesmärgid: 1. Turismi infrastruktuuri arendamine, aktiivse puhkuse turismitoodete mitmekesistamine ja nende kvaliteedi tõstmine 2. Põlva kui turismi sihtkoha integreeritud turunduse arendamine. Tegevused: Põlva lasketiiru ümberehitamine turismi- ja laskekeskuseks Põlva valla eelarvestrateegia aastateks 2017-2021 http://www.polva.ee/valla-eelarvestrateegia ning 2017. aasta eelarves on objekt kajastatud ja arendamisega seotud tegevused välja toodud. Omafinantseeringu maht täpsustatakse peale projekteerimistööde teostamist ning volikogu kinnitab ja eraldab otsusega täpsustatud omafinantseeringu mahu projekti elluviimiseks. Põlva vald on motiveeritud ja omab võimekust peale laskekeskusele toetuse saamist veel täiendavalt panustama projekti alast välja jääva hosteli osa rekonstrueerimistööde teostamiseks Põlva valla eelarve vahenditega.
---	--

⁴ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

ARENDAV OBJECT ⁵	
2. Värskas külastuskeskuse rajamine (Värskas vald)	
ARENDAVA OBJECTI KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Kogu projekti planeeritavad kulud on 1 153 160 eur sh käibemaks, toetuse suurus 941 706 eur, omafinantseering 211 454 EUR. Planeeritavad kulud: • Ehituslikud eeltööd 10 470 eur; • Külastusobjekti rajamise ja rekonstrueerimise kulud (sh ehituse omanikujärelevalve) 918 032 eur; • Külastusprogrammide ja ekspositsioonide loomine, sisustus, tehnika 193 601 eur; • Külastusobjektiga seotud turunduskulud 7 739 eur; • Külastusobjektide tugiteenuste arendamisega seotud kulud (aktiivne vaba aja tegevus, kohvik) 16 622 eur; • Koolituskulud 6 590 eur; • Projekti elluviimisest avalikkuse teavitamine 106 eur.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti käigus rajatakse Värskas külastuskeskus Põlva maakonda Värskasse, Örsava järve kaldale, esimese Eesti Vabariigi ajal tegutsenud Eesti Kaitseväge Petseri Põhjalaagri ajaloolisse asukohta. Külastuskeskuse tähtsaim eesmärk on Värskas piirkonna kui olulise kuurortpiirkonna tutvustamine laiemale avalikkusele. Värskas on kuurortpiirkond alates 1971 aastast. Värskas piirkonna loodusressursse ning ajalugu puudutava näituse ekspositsioon paigaldatakse kahele korrusele. Töötatakse välja külastajaprogrammid, turundusmaterjalid ja kontseptsioon Värskas kui kuurortpiirkonna tutvustamiseks eri sihtgruppidele ja turgudele. Samuti luuakse Värskas vaatamisväärsusi ja objekte ühendav marsruut, mis võimaldab külastajal kogeda mitmekülgseid külastusvõimalusi pakkuvat piirkonda kui tervikut (Värskas Sanatooriumist kuni Verhulitsa laudsi pettäini, tulevikus seotud ka Värskas sadama ja promenaadiga). See sisaldab ka marsruudi tähistamist ja viidastamist. Marsruut on läbitav jalgsi, autoga, jalgrattaga.

⁵Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

Kliendisegmentide lõikes jagunevad külastajad järgnevalt:

- 1) Setomaad ja Kagu-Eesti piirkonda laiemalt külastavad individuaalturistid:
 - ajaloohuvilised;
 - tervisetamist väärtustavad inimesed, sh Värskas Sanatooriumi ja Värskas Veekeskuse kliendid;
 - veeturismi harrastajad;
 - loodusturismi huvilised.
- 2) Õpilaste grupid koolidest ja muudest haridusasutustest, skaudid/gaidid
- 3) Erihuvidega organiseeritud grupituristid (korporatsioonid, organisatsioonid, ettevõtted, õppereisid, grupid Kaitseväe või Kaitseväega seotud asutustest, diplomaatilised külalised jne)
- 4) Turismigrupid:
- 5) Kohalikud elanikud

Eelpoolloetletutest on õpilaste grupid, erihuvidega organiseeritud grupituristid ning individuaalkülastajatest ajaloohuvilised just need, keda toob sihtkohta eelkõige rajatav külastuskeskus ja kes muul põhjusel piirkonda ei külastaks. Kokku on võrreldes praeguse olukorraga piirkonda lisanduvaid külastajaid aastas ca 16 000, mis moodustab kogu külastajate arvust ligi poole. Teiste külastajate jaoks tekib piirkonda juurde lisaaatraktsioon, mis pikendab nende sealviibimist, laiendab turismiteenuste valikut ja rikastab külastuselamust. Värskas külastuskeskuse külastajate arv on prognoositud 2019. aastal 16000 inimest, 2020. aastal 24000 inimest, 2021. aastal 25000 inimest.

Majanduslik positiivne mõju:

Oluliselt suurenev Setomaad külastavate ja seal majutatavate turistide suurendab turismiteenuseid pakkuvate ettevõtete turismitulust ja elavdab kohalike teenuste turgu. Mitterahalist abi saavaid ettevõtteid võib projekti teostumisel olla kuni 50. Sellise ettevõtete arvu saamisel on vaadeldud kogu Setomaad, kui ühtse identiteediga piirkonda ehk Värskas külastuskeskusest lahkudes minnakse tõenäoliselt ka Mikitamäele, Obinita, Missosse, Saatsesse, jne (nt liigeldakse mööda olemasolevat Külavüü marsruuti). Mitterahalist abi saavate ettevõtete all on teenindav sektor ehk jaekaubandus, transport, toitlustus, majutus, puhke-, kultuuri- ja turismi teenused, meelelahutus, kaasa arvatud kohalikud väiketootjad (nt. juurvili), käsitööselsid, spordiklubid, MTÜ Setomaa Turism liikmed, jne.

Seoses suurema külastajate arvuga külastuskeskuses ja Seto Talumuuseumis prognoositakse 2 täiendava (1 aastaringne, 1 hooajaline) töökoha teket toitlustusteenust pakkuvas Seto Tsäimajas, mis asub külastuskeskuse vahetus läheduses. Aastas ca 16 000 täiendava külastaja lisandumisega piirkonda ning juba olemasolevate külastajate viibimise kestvuse pikenemisega võib prognoosida veel ca 5 uue täiendava töökoha teket Värskas piirkonda, sest senisest julgemalt ja paremini on võimalik ära kasutada piirkonna olemasolevaid eripärasid, sh. maavarasid, mis on loonud võimalused kuurortpiirkonna arendamiseks (ravimuda, mineraalvesi, matkarajad, loodus, sadam) ning samuti ajaloolisi ja kultuurilisi (kindral N. Reegi ajaloojärg, Eesti Kaitseväe Põhjalaagri ajalugu) ressursse.

Täiendavaid investeeringuid plaanib OÜ Seto Line Reisid, avades regulaarse laevaliini Värskas Sanatooriumi ja rajatava külastuskeskuse

	vahel. SA Seto Instituudi tegevusvaldkond laieneb, kuna külastuskeskuses eksponeeritakse Setomaa ja Põhjalaagriga seotud materjale ja teavikud ning hakatakse läbi viima vastavaid programme ajaloo huvilistele. „Seto Külavüü“ turismimarsruut täieneb veel ühe turismiattraktsiooni võrra (Seto Külavüü tutvustus). Vastavalt sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi metoodikale on projekti tulemusena lisanduv täiendav teiste piirkonna ettevõtjate turismitulu ca 493 000 eurot esimesel tegutsemise täishooajal (2020). Järgnevatel aastatel prognoositakse külastajate (eelkõige erinevate grupikülastajate) arvu kasvu, mis suurendab vastavalt ka teiste piirkonna ettevõtete turismitulusid.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti eestvedajaks on Värskas vald. Partnerid: Ülejäanud kolm Setomaa valda - Mikitamäe, Meremäe ja Misso; AS Värskas Sanatoorium, Seto Talumuuseum, MTÜ Setomaa Turism koos 40 liikmega, Kaitseministeerium, Laidoneri Muuseum, SA Seto Instituut, OÜ Seto Line Reisid, RMK, Keskkonnaministeerium, AS Värskas Vesi, Värskas Mineraalvee OÜ. Külastuskeskuses asuvad tööle AS Seto Instituut ja MTÜ Setomaa Turism, mistõttu on külastuskeskuses tagatud turismikorraldus ja teaduslik ajaloo käsitus. Väga tihedalt tehakse koostööd AS Värskas Sanatooriumiga lülitades külastuskeskuse külastamine Värskas Sanatooriumi pakettidesse.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus⁶	Projekti tulemusena on rekonstrueeritud ajalooline kindral Nikolai Reegi suvemaja ja loodud sinna täiendav turismiattraktsioon, mis toob Setomaale täiendavalt uusi külastajaid (turismigrupid, kooliõpilaste grupid, ajaloo huvilised jne) ning pikendab olemasolevate külastajate viibimist. Värskas sanatooriumi ja külastuskeskuse vahelisel kergliiklusteel (ca 6 km) on täiustatud puhkevõimalusi (pingid vms) ja võimalusi piirkonna ajaloo ja loodusega tutvumiseks (infotahvlid). On töötatud välja logistikalahendused, mis teevad liikumise sanatooriumi ja külastuskeskuse vahel lihtsaks ja mugavaks (N: bussitransport gruppidele, jalgrataste laenutamine jne). Koostöös Värskas Sanatooriumiga on külastuskeskuse külastamine viidud sisse Värskas Sanatooriumi pakettidesse (potentsiaalselt kuni 15 000 täiendavat külastajat aastas, pluss veekeskuse külastajad) ja tehakse tihedat koostööd müügi ja turunduse osas (ristturundus veebilehtedel, ühised reklaamtrükkid, külastuskeskuse kohta info levitamine ja nähtavaks tegemine sanatooriumi ruumides jne). Külastuskeskuse toimimiseks ja klientide teenindamiseks on loodud 5 aastaringset ning 3 hooajalist uut töökohta: Administraator-giid – igapäevane maja funktsioneerimine, broneeringutega tegelemine, ürituste ettevalmistus-läbiviimine, gruppide vastuvõtmine ja giidimine, paadiratta jm. vahendite laenutus; Müügijuht – külastuskeskuse turundus, müük, reklaam ja kommunikatsioon.; Infotöötaja (2) – suveniiride, piletite, kohvi/karastusjookide müük, vahendite laenutus, turismiinfo jagamine, hoiab maja avatud kellast kellani; Majahoidja – territooriumi hooldaja maja (siseruumide) korrashoid, õueala ja ümbritseva territoorium; Suvehooajal (4 kuud) - 2 täiendav infotöötaja suveniiride, piletite, kohvi/karastusjookide müük, vahendite laenutus, turismiinfo

⁶ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

	jagamine, hoiab maja avatud kellast kellani; Suvehooajal (4 kuud) - 2 osakoormusega teenindajat (2 x 0,7) infotöötaja abistamine, vahendite laenutus, suveniiri väljapanekute korrastamine, jne. Otseselt projekti tulemusena loodud töökohtade arv suvehooajal on 7,4, kelle brutokuupalk jääb vahemikku 400 – 900 eurot. Projekti tulemusena suureneb ka naabruses asuva toitlustusasutuse Seto Tsäimaja klientide arv ning sellega seoses oodatakse 1 aastaringse ja 1 hooajalise töökoha lisandumist. Lisaks võib eeldada ca 5 kaudse töökoha teket lähedalasuvates teistes turismiettevõtetes tänu suuremale külastajate arvule piirkonnas.
Valmisolek elluviimiseks⁷ tegevuste	Valmis on ehitusprojekt, mille koostas Henri Projekt OÜ aastal 2012. Teostatud on ehitusprojekti ekspertiis (2015), uuendatud hinnakalkulatsioon ja ekspositsiooni kujundusprojekti kavand (2015 – veebruar 2016). Projekt ei eelda eeluuringute läbiviimist ega keskkonnamõjude hinnangut. Peale ehitusloa ei ole vaja väljastada ühtegi eriluba. Põlva maakonna arengukavaga 2015-2020. 5.2 Arengukava strateegilised tegevusvaldkonnad ja –suunad. ETTEVÕTLUS Turismisektori arendamisel on oluline investeerida olemasolevate turismiettevõtete ja asutuste teenuste kvaliteedi parandamisse (eelkõige majutus- ja toitlustuskohtade puhul) ja täiustamisse (nt majutuskohade lisamine; hooajalisusest tulenevaid tühimikke täitvad lisateenused; lisateenused vaatamisväärsuste juures jms) ning Värskas Sanatooriumi kui olulise regionaalse kuurortpiirkonna arengusse. Värskas valla arengukava 2014-2024. 3.2.2. Rekonstrueerida kindral Nikolai Reegi suvemaja (lk 27). 3.4.3. Turism. Reegi suvila külastuskeskuse väljaarendamine (lk 41). Setomaa ühtne turismiarengukava 2014-2020. 3.3 Võtmevaldkond/tegevused. Reegi suvila maa-alale külastuskeskuse rajamine; Põhjajalaagri püsinäituse kujundamine (lk 21).

⁷ Kas eeltööd on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

ARENDAVAV OBJEKT	
3. Kohaliku ja mahetoidu väiketootjate koda (MTÜ Mooste Toidukoda)	
ARENDAVAV OBJEKTI KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Projekti kogusumma 1 204 015 eur, toetuse osa 830 770 eur, omafinantseering 373 245 eur. Kulude jaotus: projekteerimine ja järelevalve 108 115 eur Hoone renoveerimine 585 000 eur Seadmete soetamine 462 900 eur Töötasu ja halduskulu 45 000 eur Turunduskulu 3000 eur.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti käigus luuakse Moostesse Kohaliku ja mahetoidu väiketootjate koda, mille eesmärgiks on ettevõtluse arendamine, põllumajandustootjate sissetulekute varieeruvuse vähendamine ning põllumajandus- ja toidusektori väärtusahelas esmatasandi tootjate väärtuseosa ning konkurentsivõime suurendamine. Keskusest saavad kasu põllumajandusettevõtted, kes saavad arendada ja täiustada tooteid, läbi viia oma kasvatatud saadustest tehtud toodete säilivuse katseid. Planeeritud on konsultatsioonid teadlaste ja tootearenduse ekspertidega. Lisaväärtus on ettevõtjate omavahelisel suhtlusel ja ühisturundus. Keskuse loomisega lahendatakse väikeettevõtjate üks põhilisemaid murekohti – toidutootmise nõuetele vastavate ruumide väljaehitus ja tootmiseseadmete soetamine. Oluline osa on tippspetsialistide nõustamine ja ühisturundus. Nii säilib põllumajandustootjate struktuuri mitmekesisuse, põllumajanduse roll maapiirkonna identiteedi hoidjana ning suureneb maapiirkonna ligiõmbavus ja jätkub tootmise mitmekesistamine. Projekti elluviimine süvendab koostööd kohalike omavalitsuste ja teiste Kagu-Eesti maakondadega. Lisaks on planeeritud kaasata üliõpilasi nii oma bakalaureuse kui ka magistritööd tegema ning tootearenduses osalema ettevõtjatele nende oma toorainest prototüüpide valmistamise, kestvuskatsete läbiviimise, retseptuuri väljatöötamise ja toorainekoguste varieerimise katsetuste kaudu. Kõik eelpoolmainitud tegevused on ühele ettevõtjale algusaastatel paraku suur väljaminek. Põlva maakonnas on ligi kümme aastat välja antud Rohelisema märgi tooteid ja tehtud ühisturundust. Antud projekt aitab kohaliku toidu teadmisi ära kasutada ka rohelisema märgi ettevõtjatele ja ette on näha jõulisemat Rohelise märgi saajate arvu maakonnas. Projekt aitab kaasa kogukonna jätkusuutlikule arengule. Piirkonnas suureneb töökohtade arv ja elanike keskmine brutopalk, tõuseb ettevõtete poolt loodav toodete lisandväärtus, suureneb laekuv tulumaks elaniku kohta. Mooste mõisakompleksi arendamise kaudu väheneb piirkonna perifeersus ja inimeste väljaränne – elanikkonna arv jääb samaks.

	Toidukoja rajamine Mooste mõiskompleksi on sobilik nii juurdepääsetavuse- head teed kui teiste, kompleksis tegutsevate asutuste koosmõju tõttu. arenduskohas analoogsete tegevuste traditsiooni olemasolu (linakasvatus ja Mooste Linalaat), tegutsevad väikeettevõtjate kojad (villakoda, savikoda, puidutöötlemine jmt), mis sobib kokku arendusega. Mooste mõisas tegutseb nii folgikoda kus korraldatakse erinevaid kultuurisündmusi ja konverentse, Eestimaa ehituse tootarenduskeskus, mis tegeleb savi jmt toodete edasiarendamise ja kompetentsi jagamisega, villakoda, jmt. Kõike need erinevad asutused pakuvad üksteisele sünergiat ja toetavad kaudselt toidukoja head käivitamist. Koja mõju piirkonna arengule avaldub alljärgnevas: • kohaliku põllumajandusettevõtluse kasv (nii olemasolevate laienemine kui uute loomine); • uute töökohtade loomine; • koostöö areng erinevate ettevõtjate vahel; • koostöö tugevnemine ettevõtjate ja kõrgkoolide vahel; • koja toodangu kasutamine Põlvamaa haridusasutuste toidumenüüde täiendamisel ja tervise sõbralikumaks muutmisel. Lisaks otsesele sotsiaalmajanduslikule mõjule kaasneb toidukeskuse investeerimisprojekti elluviimisega mitmeid arengueeldusi ja positiivseid mõjusid, mida iseloomustavad järgmised kvalitatiivsed näitajad: • maakonna atraktiivsuse kasv nii elu- kui töökohana; • ettevõtjate ja haridusasutustevahelise (s.h. kõrgkoolid) koostöö täiustumine; • kinnisvara hindade tõus piirkonnas; • tööjõu kvalifikatsiooni tõus. Seega, tagatakse kogukonna jätkusuutlik areng. Põllumajandustoodang on vastavalt nõudlusele mitmekesine, kõrge lisandväärtusega ja konkurentsivõimeline oma hea kvaliteedi tõttu.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Tegevustes osalejate ring: 18 väikeettevõtjad, Eesti Maaülikool ja Mooste vald. Eelkõkkulepped on sõlmitud 9 (Linaagro OÜ, Sireli talu, Üvasi Talu, Mesiveski OÜ, Müüri talu, Hauka Farm, M.J.Järv OÜ, Apthous Palkmajad OÜ, Talutoit OÜ) maakonna ettevõtjaga, kel on huvi tootmise alustamiseks kohaliku ja mahetoidukojas. Suulised kokkulepped ja huvi keskuse teenuste kasutamise osas selle valmimisel on tundnud lisaks veel 9 väike-ettevõtjat maakonnast (Asuva aed, Sepa talu, Suuvere OÜ, Sakura OÜ, Kõlleste Carlic OÜ, Eesti villa- ja nahatööstus, FIE Andres Voore, Põhjala Teetalu, Zerna Ökotalu, Mahlaveski FIE T. Järvepere). Kõigist 18 huvilisest ja potentsiaalsest toidukeskuse kasutajast asuvad ettevõtjad erinevates kohtades maakonnas: Mooste vallas 6,

	Ahja-, Kanepi, Põlva, Orava valdades igas ühes 2 ettevõtjat ning Vaste-Kuuste, Valgjärve, Räpina valdades üks ning üks ettevõtja ka Tartu maakonnast. Lähtudes potentsiaalsete ettevõtjate paiknemisest rajatava toidukeskuse suhtes on parimateks asukohtadeks maakonna keskuses asuval Moostel (9 km Põlvast, heas korras kõvakattega teed) ja seejärel Põlva linn, kuna sel juhul ei jää vahemaad enamusele ettevõtjatele kaugele ja on logistiliselt kõige sobilikumad. Kindlasti projekti käivitamise juures saame teha suuremat reklaami läbi ajakirjanduse ja portaalide, ning seeläbi kaasame veel ettevõtjaid juurde. Lisaks osalevad tegevustes kaudselt ka erinevaid tugiteenuseid pakkuvad ettevõtted (raamatupidamisteenused, veoteenus jms). Kokku võib hetkel teadaolevale 18 ettevõttele lisanduda vähemalt sama palju ettevõtjaid vee ehk kokku kuni 36 ettevõtjat.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus⁸	Projekti elluviimise käigus on rekonstrueeritud hoone järgnevate võimalustega: • Kala- ja lihatöötuskoda • Meetöötuskoda • Linaõli töökoda • Küpsetuskoda • Õllepruulikoda • Mahla, veini- ja mooside töökoda • Väikekööök koos puupliidiga toiduainete valmistamiseks—n-ö. õppekööök ja katsete läbiviimine; siin saab näidata, kuidas vanaaegsete võtetega valmistada innovaatilist toodet. • väiketootjate pood - kohalikele elanikele kui mõisat külastavale turistile; • Labor koos seadmetega - erinevate toiduainetega tehtavate katsete läbiviimiseks. • Laoruumid - vaheladu ligikaudu 100 m², jms. Projekti elluviimise tulemusena on väikestel põllumajandusettevõtetel võimalus kasutada oma tooraine töötlemiseks eri kodasid ja katsetada uute toodete väljatöötamist. Võimalus kasutada õppekööke, laborid ja laorume hinnakirja alusel. Osa saada ühistest koolitustest ja saada spetsialisti nõu. Keskuses on loodud 2,0 täiskoormusel töökohta. Koormus jaguneb järgnevalt: Tegevjuht 1,0. Ei ole ainult administratiivne töökoht, vaid tegevjuht on ka kompetentsi edasikandja; Tootearendusspetsialist 0,3 kohta; Toiduspetsialist 0,3 kohta; Turundusspetsialist 0,3 kohta; Disainer 0,1 kohta. Osalise koormusega ülesannete puhul on nende mitmekülgse tõttu reaalne ka mitme töökohta loomine ja inimese palkamine. Seega võiks keskuses koheselt tööd saada 3-4 inimest.

⁸ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

	Neile lisanduks tootearenduskeskuses hoogu saanud ettevõtetes loodud uued töökohad: 2018 - 3 uut töökohta ja edasi prognooside kohaselt kumulatiivselt 2019 – 19 uut töökohta, 2020 – 34 uut töökohta, 2021 - 51 uut töökohta. Lisaks on tootearenduskeskuses loodud palju uusi ning kõrge lisandväärtusega tooteid.
Valmisolek elluviimiseks⁹ tegevuste	On olemas partnerid: - Eesti Maaülikool – Olemas Eesti Maaülikooli rektoriga kindel suuline kokkulepe kirjaliku koostöölepingu vormistamiseks. - Eelkokkulepped toidukojas tegutsemisest huvitatud ettevõtjatega. Valminud on Eesti Maaülikooli teadurite-õppejõudude Jüri Leetsaare ja Tiit Ohvrili poolt läbiviidav uuring toidukeskuse tasuvuse kohta. Mooste vald tagab vajaliku omafinantseeringu. Põlva maakonna arengukava 2015-2020. Ptk 5. Maakonnastrateegia-rohelisem elu. Põlvamaa tunnuslause „roheline elu“ tugineb kuuele tugisambale sh puhas ja värske toit oma ai(d)ast: kohalik toit, mahetoit, toit talust otse tarbijale. Ptk 6.1. „Ettevõtlus, maamajandus ja turism“ järgi on maamajanduse arengu seisukohast oluline liikuda väärtusahelas suuremat lisandväärtust andvate tegevuste poole: toidu väikekäitlemine ja toiduainete tootmine, toitlustamine, maaturismiteenused, käsitöönduslike toodete, suveniiride, ehitusmaterjalide, pakendi, mööbli ja kodukaupade disain ja tootmine, väikekaubandus jms. Samuti on sama ptk alameesmärkide ja lahenduste all lk 19 välja toodud: „Kohalike toodete ja teenuste arendamine, kohalike toodete propageerimine kui osa maakonna rohelisest identiteedist. Ettevõtete turundusvõrgustike arendamine ning turundustegevuse toetamine koduturul ja välisurgudele sisenemisel.“ 6.1. Ettevõtluse, maamajanduse, turismi tegevuskava 2015-2020. 2. Konkurentsivõimelised ettevõtted. 2.6. Õppe- ja tootmiskeskuste arendus Mooste mõisa kompleksis. Rajatud mahetootmise (mahl, juust, mesindus) tootmiskeskus. Mooste valla arengukava 2014-2020 2.14. Investeeringud all planeeritud olulisemad investeeringud: Mahetootmise (mahl, juust, mesindus) tootmiskeskuse rajamine mõisakompleksi külastus- ja väikeettevõtluskeskusena.

⁹ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

ARENDAVAV OBJEKT ¹⁰	
4. Kiudoski ettevõtlusalal avaliku tugitaristu renoveerimine (Räpina Vald)	
ARENDAVAV OBJEKT KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Projekti kogukulud 915 000 eur, toetus 777 750 eur, omafinantseering 137 250 eur. Kulude jaotus: • Projekteerimine 30 000 eur (renoveerimist vajavad avalikult kasutatavad teed pole projekteeritud); • Objekti ehituskulud 885 000 eur.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti eesmärgiks on korrastada avalik tugitaristu olemasoleval Kiudoski ettevõtlusalal, Räpina linna läänepoolses küljes, Sillapää külas. Väikelinnades puuduvad kaasaegsed ja väljaarendatud ettevõtlusalad. Ettevõtted on kohandanud kasutusele ning mahajäetud hooned, rajatised ja maa-alad oma võimaluste piires ning võtnud need kasutusele. Enamjaolt puudub nendes linnaäärsetes piirkondades igasugune avalik tugitaristu, nii ka Kiudoski ettevõtlusalal. Räpina Sovhoostehnikumi ajal rajati õppe-katse eesmärgil eelnimetatud alale kasvuhooned ja hoidlad ning rajatud ala hakati nimetama Kiudokikiks. Praegu tegutseb Kiudokikis 6 aktiivset ettevõtet ning Räpina Aianduskool, kelle tegevusvaldkonnaks on aiandus. Kütte-, vee- ja kanalisatsioonisüsteemi võimalused on suutnud kõik ettevõtted enda jaoks lahendada, kuid avaliku kasutusega tee renoveerimine ja rajamine käib neil üle jõu. Samas on aga ettevõtte jaoks üheks olulisemaks tugitaristuks korralik juurdepääsutee, mille puudumine või halb seisukord suurendab kulusid transpordile ning seeläbi pärsib ettevõtete edasist arengut. Olemasolev tee on aga äärmiselt amortiseerunud ja auklik, mistõttu ettevõtetele vajaliku transpordi tagamiseks on vajalik juurdepääsuteed korrastada. Korras juurdepääsutee oleks ettevõtetele kui hea visiitkaart, mis loob esmamulje klientidele ja äripartneritele. Lisaks annab see ettevõtetele kindlust, et nad on kohalikule kogukonnale vajalikud ja et piirkond on ka tulevikus tootmiseks sobilik. Aianduse ja Nooruse tänava kasutajaskond on peamiselt ettevõtlusalale suunduvad töölised, kohalikud elanikud ning aianduskooli õpilased ja õppejõud.

¹⁰ Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	Projektist otsesed kasusaajad on kõik Kiudoski ettevõtlusalal tegutsevad ettevõtted (6 ettevõtet ja aianduskool), kaudselt ettevõtete teenuste/kaupade ostjad ja tarnijad, töölised, piirkonna elanikud. Kiudoski ettevõtlusalal tegutsevates ettevõtetes on töötajaid aastaringselt 57 ja suvisel hooajal 89: - Polar-Deko OÜ, aastaringselt 15, hooajal 20; - AS Plantex Räpina aiand, aastaringselt 25, hooajal 50; - Halika Õunatalu OÜ, aastaringselt 5; - Mikrotaim OÜ, aastaringselt 1, hooajal 3; - Mirtell Lilled OÜ, aastaringselt 1; - OÜ Figuraata, aastaringselt 10. Pooled ettevõtlusalal tegutsevatest ettevõtetest on viimase 3-4 aasta jooksul oma tegevust laiendanud, investeerinud seadmetesse ja rajatistesse ning uuendanud tehnoloogiaid ja tooteid. See näitab, et ettevõtted on valmis looma uusi kaupu, viima ellu oma ideid ning panustama piirkonna arengusse. Väikeste kogukondade püsijäämise alustalaks on arengusuutlikud ettevõtted ning seetõttu on maapiirkonna ettevõtlusaladel olemasolevate ettevõtete jätkusuutlikkuse ja uute lisandumise toetamine määrav.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti elluviija on Räpina Vallavalitsus.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	Projekti tulemusel on renoveeritud olemasoleval ettevõtlusalal olev Räpina vallale kuuluv avalik tee pikkusega 2,24 km koos mahasõitudega. Nooruse tänavale on rajatud sadevee ärajuhtimise süsteem. Aianduse tänavale on ehitatud 140 m kõnnitee. Investeering toetab ettevõtlusalal olemasolevate ettevõtete arengut. Ettevõtetega arutledes on vald saanud tagasisidet, et kasusaajates ettevõtetes tekiks kokku juurde 6 töökohta. Lisaks toetab renoveeritav tee ka Räpina valla poolt planeeritavat looduslikul toorainel põhinevate materjalide ja toodete tootmiskeskust.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	Renoveerimist vajavad avalikult kasutatavad teed kuuluvad Räpina valla omandisse. Vald tagab vajaliku omafinantseeringu. Põlva maakonna arengukava 2015-2020. Lk 27. Tehnilise taristu üldeesmärk: Põlva maakonnas on ettevõtluseks ja elamiseks optimaalne ning kaasaegne taristu välja arendatud. Maakonna teedevõrk on renoveeritud ja hooldatud, oluliselt on vähenenud kruusakattega teede osakaal, rajatud on kergliiklusteede võrgustik. Tegevuskava. Ettevõtlus, maamajandus, turism. 4.2. Ettevõtluse infrastruktuuri parandamine (teed, internet).

	Räpina valla arengukavas aastateks 2017-2030: https://www.riigiteataja.ee/akt/429092016001, lk 39: 2.2.2 Kohaliku ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime tugevdamine ja arendamine. 2.2.2.1.1 Ettevõtluse arengu soodustamine ning tugevdamine Ülesanded: a) ettevõtlusalase ja sotsiaalse taristu täiendamine ja korrastamine; c) ettevõtete tekke ja arengu soodustamine. 2.2.2.1.2 Elujõuline ja arenev ettevõtlus, Räpina valla avatus kõigile ettevõtlusvormidele, mis ei kahjusta keskkonda Ülesanded: c) ettevõtete loomise ja uute töökohtade tekke soodustamine.
--	---

ARENDAV OBJECT ¹¹	
5. Põlgaste tööstuspiirkonna juurdepääs (Kanepi Vald)	
ARENDAVA OBJECTI KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Projekti kogumaksumus 150 000 eurot sellest toetuse osa 127 500 eur, omafin 22 500 eur. Kulude jaotus: Tööstuse tänava asfaltkatte alla viimine (450 meetrit) 70 000 eur Kergliiklustee koos valgustusega 75 000 eur Projekteerimine 5 000 eur
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti eesmärgiks on korradada Põlgaste külas, Kanepi vallas olemasoleva tööstusala juurdepääsutee. Samuti võimalusel rajada kergliiklustee, mis tagab vajaliku turvalise ühenduse elamurajoonist tööstusalale. Tööstuse tänava mustkatte alla viimine aitab vähendada kruusatee tolmu tekkivaid mõjusid kõrvalasuvatele ettevõtetele. ARKE Lihetööstus AS peab teelt tuleva tolmu tõttu tihedamini puhastava/vahetama filtreid. Augli Metall OÜ peab materjali enne kasutuselevõttu tolmu täiendavalt puhastama. Samuti on sellel mõju lähedal asuval AS Mahta Kütus tanklale ja Kanepi valla Põlgaste jäätmekeskkonnale, kuna tee on suure koormuse tõttu pidevalt auklik. Kergliiklustee ehitamisega suurendatakse inimeste turvalist liiklemist elumupiirkonnast tööstuspiirkonna ettevõtete juurde. 2017. aastal ehitab vald Põlgaste küla elumupiirkonnast kuni Mahta tanklani kergliiklustee. Käesoleva projektiga lahendatakse ära inimeste turvaline liikumine edasi tanklast kuni ARKE Lihetööstuseni. Kehtestamisel oleval üldplaneeringus on Tööstuse tänavale planeeritud kergtee. Põlgaste olemasoleva tööstuspiirkonna ettevõtted on kõik kasvavad ja arenevad. Eelnevatel aastatel on investeeringute maht ettevõtetele antud tööstusalal olnud ligi 10 mln eurot. Projekti elluviimisel oleks mõju mitmekülgne. Tolmuprobleemi kadumisega ei peaks ettevõtted tegema lisakulutusi ja saaksid raha suunata investeerimistevõimusele. ARKE Lihetööstus on antud piirkonna üks suurimaid investoreid. Korralik tänav koos juuresoleva kergliiklusteega soodustaks uute ettevõtete tekkimist. Antud piirkonna vastu on huvi tundnud mitu ettevõtet, kes on avaldanud soovi sinna tegutseda.

¹¹Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	Põlgaste tööstuspiirkonnas töötab enam kui 110 inimest, kes on pärit Kanepi vallast. Suur osa neist käib tööle samast Põlgaste küla elamupiirkonnast, mis jääb veidi eemale. Otseselt on kasusaajate ettevõtete/organisatsioonide arv on 6 (ARKE Lihatööstus AS, Augli Metall OÜ, Mahta Kütus AS, Mintera OU, Põlgaste vabatahtlikud pritsumehed, Põlgaste Masinakasutajate ühistu), kaudselt on kasusaajaid ettevõteteid/asutusi 5 (Kaska-Luiga Talu, AT&MK OÜ, Hurmi Piim OÜ, Kanepi valla Põlgaste Jäätmejaam, MTÜ Põlgaste Jahimeeste Selts). Projektiväliselt on olemasolevad ettevõtted valmis oma platsid ja parklad viima mustkatte alla.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Kanepi vallavalitsus, Maanteeamet.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus¹²	Projekti tulemusel on Põlgaste külas, Kanepi vallas olemasoleva tööstusala juurdepääsutee viidud vähemalt poole kilomeetri (ideaalis 800m, vt Lisamaterjalid) ulatuses mustkatte alla. Samuti on rajatud kergliiklustee, mis tagab vajaliku turvalise ühenduse elamurajoonist tööstusalale. Olemasolevate ARKE Lihatööstuse ja AUGLI Metalli puhul võiks tänu parematele tingimustele ja suurenevale kindlustundele tekkida kokku 6 uut töökohta.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	Tööstuse tee kuulub vallale, vald on valmis panustama omafinantseeringuga. Tööstuse tänava kõrvale rajatava kergliiklustee jaoks on maa eraldatud ja taotletud munitsipaalomandisse. Kanepi vallavolikogu teeb protokollilise otsuse 21.03.2017 volikogu istungil. Põlva maakonna arengukava 2015-2020. Lk 27. Tehnilise taristu üldeesmärk: Põlva maakonnas on ettevõtluseks ja elamiseks optimaalne ning kaasaegne taristu välja arendatud. Maakonna teedevõrk on renoveeritud ja hooldatud, oluliselt on vähenenud kruusakattega teede osakaal, rajatud on kergliiklusteede võrgustik. Tegevuskava. Ettevõtlus, maamajandus, turism. 4.2. Ettevõtluse infrastruktuuri parandamine (teed, internet). Kanepi valla arengukava 2007-2018. Lk 24. Teede ja tänavate valdkonna eesmärk: Kanepi vallasisene teedevõrk on korrastatud. Lk 25. Ettevõtluse valdkonna eesmärk: Kanepi vallas on arenenud ja mitmekülgne ettevõtlus, mis tagab elanikkonna tööhõive ja konkurentsivõimelised töötasud.

¹² Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

ARENDAV OBJECT ¹³	
6. Rosma-Peri kergliiklustee rajamine (Rosma-Meemaste teelõigul Põlva-Võru mnt ääres)	
ARENDAVA OBJECTI KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavd kulud	Eeldatavad tegevused ja kulud: • Projekteerimistööd, tööprojekti koostamine • Ehitustööde teostamine (sh 3 m laiune ja ca 2,8 km pikkune valgustatud kergliiklustee (st jalgratta- ja jalgte) rajamise ehitustööd koos tänavavalgustusega) • Haljastustööd, Pingid, prügikastid, märgid jne • Tee-ehitustööde omanikujärelevalve teenuse ostmine Arendatava projekti eeldatavad kogukulud on 420 000 eur, toetuse osa 357 000 eur, omafinantseering 63 000 eur.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti eesmärgiks on rajada kergliiklustee Põlva linna piiri lähedalt Peri küalani, mis aitab kaasa ühe olulise keskuse ja tagamaa vahelise ühendustee parendamisele. Rajatav Põlva-Peri kergliiklustee ühendaks olemasolevat Põlva linna piirilt Põlva-Koidula ja Põlva-Võru maanteed ristmikuni rajatud kergliiklusteed Rosma, Metste, Meemaste ja Peri küladega (kokku lõigu pikkuseks ca 2800 m koos tänavavalgustusega, vt asendiplaani lisas 2). Põlva linnas elab 5536 elanikku ja nimetatud lähikülades kokku 840 elanikku. Rajatav kergliiklustee hakkab kulgema Põlva-Võru riigimaanteega paralleelselt, ühendades eelpool nimetatud külad kergliiklustee abil Põlva linnaga. Tee ühenduks omakorda Põlva linna kergliiklusteede võrgustikuga, mis aitaks oluliselt lahendada elanikkonnale töökohtade ja avalike teenuste kättesaadavust. Projekt toetab eelkõige piirkonna ettevõtteid ja elanikke. • Põlva vallas elab 9 548 elanikke (seisuga 16.01.2017, rahvastikuregistri andmetel) sh Põlva valla keskses, Põlva linnas elab 5 536 elanikku • Põlva valla keskses, Põlva linnas on registreeritud 643 ettevõtet ja 173 MTÜd (seisuga 16.01.2017, äriregistri andmetel)

¹³Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

- **Rosma-Metste-Meemaste-Peri teelõigul neljas külas kokku elab 840 elanikku ja on registreeritud 95 ettevõtet ja 11 MTÜd/SA sh:**

• Rosma külas	(377 elanikku)	44 ettevõtet ja 6 MTÜd
• Metste külas	(95 elanikku)	13 ettevõtet ja 1 MTÜ
• Meemaste külas	(48 elanikku)	4 ettevõtet
• Peri külas	(320 elanikku)	34 ettevõtet ja 4 MTÜd

Elanikel ja kaugemalt tulijatel tekib suurepärane võimalus kasutada uut kergliiklusteed **tööl ja koolis käimiseks** ning era ja avalike teenuste tarbimiseks Põlvas. Hetkel on enamus teenused kontsentreerunud keskusesse (st Põlva linna) ning hõrenenud maakonna ühistranspordiühendus külade ja keskuse vahel (ja eriti peale kella 17.20) on oluliselt piiranud tööl käivatel inimestel, õpilastel jt teostada Põlva linnas õhtuseid toiminguid, treeninguid jm ning tarbida teenuseid. Projekt aitab kaasa sellele, et olemasolevad töökohad piirkonnas säilivad ja paljud ettevõtted saavad palgata tööjõudu keskusest või vastupidi küladest, mitte muretsedes kättesaadavuse ja puuduliku ühistranspordi pärast.

Rosma külas tegutseb waldorfpedagoogikal põhinev **Rosma erapõhikool** (hetkel õpib seal 77 õpilast ja –lasteaid (hetkel käib 34 last), keda teenindavad kokku 22 tööjõu ja õpetajat. Seal õpivad lapsed nii Põlva linnast, kui üle valla ning ka naabervaldadest üle Lõuna-Eesti. Kergtee rajamine annab ka neile turvalisuse ning jalgsi- ja jalgrattaga koolis käija.

Planeeritaval kergtee suunal soovime anda võimaluse **turvaliseks liiklemiseks** kõikidele kergliiklejatele, kuna selles suunas liigub rohkel raskeveokeid (maanteeameti andmetel vähemalt 400 ööpäevas), mis eriti pimedal ajal kujutavad endast jalakäijatele ja ratturitele suurt ohtu. Ainuüksi eelpool nimetatud teelõigul asub mitmeid puidu- ja põllumajandusettevõtteid, sh Peri POÜ (kellel on suur kuivati, kanala, noorloomade laut jne) kokku hetkel 54 töötajat. Piirkonnas on veel vähemalt 3 suuremat sae- ja puidutöötlemisveskit, nt Nelta Trade OÜ saeveski Meemaste külas (kokku 35 töötaja ja hooajaliselt rohkem), Rosmal tegutseb edukas ettevõtte OÜ Põlva Heakorratööd, lisaks tegutsevad mitmed taluettevõtteid, FIEd, puhkemaja. Samuti on mitmeid logistilisi vahelaohooneid piirkonnas ja puiduküttematerjali tegijaid.

Põlva vald on allkirjastanud ühinemislepingu Laheda vallaga, mis omakorda kinnitab kergtee vajadust ja edaspidi pikendamist Laheda vallani. Kuna Laheda valla rahvale (16.01.2017 seisuga elanikke 1184) saab Põlva vallavalitsus olema keskuseks peale 2017. aasta sügise valimisi on näha ette liikumise aktiviseerumist Põlva suunas.

Lisaks saab elanikkond **tervisedenduslikult** kasutada kergteed jalgsi, jalgratta vms kergliiklusvahendiga liigeldes. Ettevõtjate ja kinnistute omanike **kinnisara väärtus tõuseb** läbi taristu arendamisega nende piirkonnas.

Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti elluviija on Põlva Vallavalitsus koos oma meeskonnaga. Osalejate ring ja koostöö: Maanteeamet ja kinnistute omanikud.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus¹⁴	Tulemused: • Rajatud on 3m laiune valgustatud ja turvaline ca 2,8 km jalgratta- ja jalgte Põlva-Võru maantee äärde, lõigul: Rosma küla maantee ristmikult – Peri küla ristmikuni (bussipeatuseni). • Lahendatud on 4 olulist kitsaskohta ehk kergliiklustee abil on 4 küla (kus elab ca 840 inimest) ühendatud maakonna keskusega (Põlva vallasisese linnaga) ja seetõttu on paranenud teenuste kättesaadavus nendes külates. • Maanteeametiga koostöös Peri küla keskusest kuni Põlva-Võru maanteeni rajatav kergliiklustee saab ühendatud Põlva olemasoleva kergliiklusteede võrgustikuga. • Oluliselt on tõusnud jala ja jalgrattaga liiklejate igapäevane ja ka matkajate turvalisus, mis on tugevdanud Põlva linna ja lähipiirkonna kui mitmekülgse turismi piirkonna mainet Põlva-Võru suunal. • Märgatavalt on paranenud piirkonnas kohalike elanike ja külastajate turvaline liikuvus tööle, kooli ja avalike teenuseid tarbima. • Piirkonnas tegutsevate ettevõtete kättesaadavus on paranenud ja töötajatele on liikuvusvõimaluste valik suurenenud. • Piirkonna ettevõtete ja kinnisvara väärtus tõuseb täiendava infrastruktuuri rajamisega.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks¹⁵	• Koostatud ja kinnitatud on Põlva Vallavalitsuse poolt Rosma-Meemaste lõigul Rosma-Peri jalgratta- ka jalgte projekteerimistingimused, sh on arvestatud Maanteeameti poolt väljastanud tehnilisi tingimusi. • Algamisel projekteerimistööd. • Maaomanikega on eelkokkulepped ja otseselt vastasseisu ei ole (<i>kuna elanikkond on korduvalt ise ettepanekud esitanud kergtee rajamiseks</i>) • Lisaks: Täiendavalt rajatakse (st finantseeritakse PKT väliselt) Maanteeametiga koostöös Peri küla keskusest kuni Põlva-Võru maanteeni kergliiklustee, mis ühendaks projekti raames rajatava kergliiklustee lõigu ühtsesse võrgustikku. Põlva vald on esitanud Põlvamaa liikluskomisjonile ettepaneku riigi kõrvalmaantee 18152 Meemaste-Peri äärde kergliiklustee ehitamiseks 2018. aastal. Põlvamaa liikluskomisjon esitas Maanteeameti investeeringute komiteele investeeringute kavasse pingerea Põlva maakonna objektidest ja Põlva valla objekt „Kõrvalmaantee 18152 Meemaste-Peri äärde kergliiklustee“, mis oli hinnatud olulisusena 2. objektina maakonna objektide nimekirjas.

¹⁴ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

¹⁵ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

	Põlva maakonna arengukava 2015-2020. Lk 27. Tehnilise taristu üldeesmärk: Põlva maakonnas on ettevõtluseks ja elamiseks optimaalne ning kaasaegne taristu välja arendatud. Maakonna teedevõrk on renoveeritud ja hooldatud, oluliselt on vähenenud kruusakattega teede osakaal, rajatud on kergliiklusteede võrgustik. Rekonstrueeritud, kaasaegsed ja ohutud ühendusteed Põlva ja vallakeskuste vahel. Kergliiklusteede planeerimine ja rajamine keskus-tagamaa paremaks ühendamiseks, inimeste liikumis- ja töölekäimise võimaluste parandamiseks ning ettevõtluse sh turismi soodustamisega seonduvatel eesmärkidel. Põlva Vallavolikogu on kinnitanud 12.10.2016. a määrusega nr 33 "Põlva valla eelarvestrateegia aastateks 2017–2021“ /väljavõtte/ www.polva.ee või lingilt https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4211/0201/6022/Lisa7_Investeeringud.pdf# Lisas 7 Investeeringutekavva 2017. aasta arendatava objektina eraldi Põlva linna ja Peri vahelise kergliiklustee rajamine. Põlva valla 2017. aasta eelarves on samuti objekt kajastatud investeeringute kavas. Põlva vald on valmis omafinantseeringut suurendama, kui peale riigihangete läbiviimist kogu projekti eelarve tõuseb.
--	--

ARENDAVATAV OBJEKT¹⁶**7. Rápina maastikuehituse tootearenduskeskus (Rápina Vallavalitsus)****ARENDAVATAVA OBJEKTII KIRJELDUS****Arendatava objekti
planeeritavad kulud**

Kokku tootmiskeskuse rajamise kulu 550 000 eur, toetus 385 000 eur, omafinantseering 165 000 eur.

Tootearenduskeskuse planeeritavad kulud:

- kinnistu ost kuni 70 000 eur, vastavalt määruse tingimustele;
- tootmishoone projekteerimine ja ehitus-renoveerimistööd 350 000 eur;
- laohoone projekteerimine ja ehitamine 50 000 eur;
- piirdeaia ehitus koos väravatega 25 000 eur;
- tootmiskeskuse platsi parendustööd (täide, silumine ja tihendamine) 25 000 eur;
- tootmiskeskuse käivitamise kulud ja eksperdi töötasu 1 aastaks 30 000 eur.

**Arendatava objekti
sotsiaalmajanduslik
mõju**

Käesolev projekt on 2016. a PKT Põlvamaa tegevuskavas kajastatud EELEK projekti Rápina osaprojekt muudetud kujul. Võrreldes varasema EELEK kavaga ei rajata Põlvasse büroohoonet (Põlva valla osaprojekt), Rápina tootearenduskeskus keskendub maastikuehituse suunale ja esimeses voorus rahastatud MTÜ Vanaajamaja Traditsioonilise ehituse koolituskeskuse kõrvale on koostööpartnerina lisandunud MTÜ Eestimaa Ehitus poolt Moostesse rajatav traditsiooniliste ja ökoloogiliste ehitusmaterjalide tootearendus- ja koolituskeskus..

Täna on EAS toetanud:

- 1) Mittetulundusühingu Vanaajamaja projekti „Traditsioonilise ehituse koolituskeskuse väljaehitamine Moostes“, mille abil: ehitatakse välja traditsioonilise ehituse koolituskeskuse teise korruse õppeklass-ekspositsiooniruum; rajatakse traditsioonilise ehituse ja renoveerimise ekspositsioon; arendatakse välja keskuse külastamiseks ja teenindamiseks vajalikud tugiteenused; viiakse läbi keskuse turundus ja käivitustegevused aasta vältel peale ekspositsiooni valmimist.
- 2) Mittetulundusühingu Eestimaaehitus projekti „Traditsioonilise ja ökoloogilise ehituse tootearendus- ja koolituskeskus Eestimaaehitus“, mille abil rajatakse Mooste mõisakompleksi Tõllakuuri traditsiooniliste ja ökoloogiliste ehitusmaterjalide

16 Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

tootearendus- ja koolituskeskus. Projekti raames luuakse hoonesse ruumid ja soetatakse seadmed tootearenduseks, samuti luuakse ruumid koolituste läbi viimiseks, valdkonna ettevõtete toodete ühisturundamine.

Räpina maastikuehituse tootearenduskeskus keskendub maastikuehituse ettevõtete arenguhüppe toetamisele. Kuigi maastikuehitust Eestis võib pidada pigem suhteliselt nooreks valdkonnaks, omab see arvestavat arengupotentsiaali, kuna üha enam on elukeskkonna arendamisel muutumas oluliseks ehituse ja looduse läbimõeldud ja võimalikult terviklik kooslus. Antud tootearenduskeskus keskendub uute toodete loomisele maastikuehituse ettevõtetes. Tootearenduskeskuse kompetentsidena nähakse nende maastikuehitusettevõtete toetamist, kel sihtrühmadeks nii linnalised (ennekõike väikelinnad) kui ka maapiirkonnad.

Tootearenduskeskuse hariduslik kompetents luuakse koostöös Räpina Aianduskooliga ning praktiline teadmine ja tulemuste rakendamine toimub läbi valdkondlike partnerettevõtete. Loodava tootearenduskeskuse kandva idee saab sõnastada sarnaselt Räpina Aianduskooli motoga, milleks on „nutikas looduslähedane elu“. Tootearenduses keskendutakse ennekõike toodetele, kus on võimalik integreerida kaasaegset ja energiasäästlikku tehnoloogiat (OLED valgustus, juhtmeta helitehnika, traadita internet, madalate püsikuludega aiad, roheseinad jne) koos looduspõhiste materjalidega (nt savi, lubi, puidutööstuse tootmisjäägid jpm sarnast).

Põlvamaa on tuntud oma looduslähedust toetava tegevuse ja hoiakutega ning siin on tugevad traditsioonid palkmajade ehitamises ja traditsioonilises looduspõhiste ehitusmaterjalidele keskenduvates ehitustes. Kui Räpina Aianduskooli, maastikuehitusettevõtete ja maastikuarhitektidega on võimalik saada arenguhüppe uute toodete näol maastikuehituse valdkonnas, siis integreeritud valdkonnaülese lähenemise tagab koostöö teiste valdkondlike tipptegijatega MTÜ-st Vanaajamaja, MTÜ-st Eestimaaehitus, kel on oma arvestatav rahvusvaheline kompetents ja võrgustikud. Seetõttu kui kahe viimati nimetatud partneritega ehitatakse taastuvatel ressurssidel ja looduslike elamuid ja luuakse tervislik ning energiasäästlik sisekliima, siis maastikuehitus oma nutikate looduspõhiste toodetega ja lähenemisega teeb seda majast väljas, olles justkui energiasäästliku ja tervisliku elukeskkonna pikendus.

Maastikuehituse toodete kasutamine ehitussektoris nii Euroopas kui meil on samuti üha tõusvamas suunas. Kõik, mis on pärit loodusest, on suundumas üha innovaatilisemate arengute ja toodete suunas. Selleks, et maastikuehituse sektoris oleks eeldused juba varakult loodud, on vaja töötada välja erinevaid toodete tehnoloogilisi lahendusi ning tutvustada neid ostjatele ning nõustada lahenduste ja toodete kasutamise, vastupidavuse jms küsimuste osas. Vähetähtis ei saa olema ka mõju antud valdkonna tootearendusele alates 2019 a-st kehtima hakkavad liginullenergiahoonete nõuded avalikele hoonetele ning hiljem ka juba erahoonete projekteerimisele ja ehitamisele.

Tootmiskeskuse rajamine sobib Räpinasse, kuna linnas on olemas sobilik kompetents Räpina Aianduskoolina, valdkondlikud ettevõtted, kohaliku omavalitsuse tugi ja maastikuehituse pikaajalised traditsioonid piirkonnas. Tootearenduskeskuse loomiseks peab vald esmalt ostma hoonestatud kinnistu. Viimane vajab küll renoveerimist, kuid on asukohalt ja taristult sobiv. Kinnistul on olemas elektriliitumine, vee- ja kanalisatsioonisüsteem, võimalik maagaasi liitumine. Räpina maastikuehituse tootearenduskeskus vajab tootearenduseks planeeritult tootmispinda mahuga kuni 400 m² ja laohoonepinda mahuga kuni 200 m². Samuti paiknevad tootearenduskeskuse naabruses sünergiat loovad ettevõtted.

	Huvitatute ring on järjest suurenenas ning nõudlus nimetatud tootearenduskeskuse järele kasvav, kuna antud valdkond on kasvuvaldkond ning looduslike materjalidest valmistatud energiasäästlikud maastikuehituse tooted üha enam turul nõutavad. Antud valdkonna toodetel ja teenustel on ka arvestatav ekspordipotentsiaal, kuna olles Eestis veel nõ noorem valdkond, on see mujal Euroopas, k.a. Põhjamaad, väga populaarne ning hinnatud valdkond. Ettevõtetel on võimalik oma ideed genereerida ja alustada tootmisega ning töötada välja uusi tootelahendusi koostöös Räpina Aianduskooli õpetajate, kooli partnerettevõtete ning samuti kasutades Eestis tegutsevate teiste õppeasutuste kompetentse nagu maaülikool. Tootearenduse ampluaad on võimalik samuti laiendada tehes koostööd valdkonnaüleste partneritega nagu Moostes asuva MTÜ Eestimaaehituse traditsioonilise ja ökoloogilise ehituse tootearendus- ja koolituskeskusega ning MTÜ Vanaajamaja ekspertidega. Eestimaaehituse suunad on seotud üldehituse ja viimistlusega, milledeks on savi- ja lubjasegude arendus, linaõlide, looduslike värvide ja eeterlike õlide tootmise ja kasutamise arendus, savikivi ja tampsavi kasutamise arendus, nimetatud materjalide kasutamise koolitus ja kasutuse propageerimine. Räpina keskuse suunaks on maastikuehitus, ehk see, mis jääb hoonetest väljapoole, so aedade, parkide, haljasalade jne rajatised, inventar jms kasutades kohalikke ja looduslähedasi materjale. Tootearenduskeskus on hüppelaud edasiminekus nii tegutsevatele ettevõtetele kui ka alustavatele ettevõtetele. Ettevõtetel tekib üks koht, kus neil on võimalik oma tooteid ja ideid turvaliselt testida ning saada samaaegselt ettevõtlusalast nõustamist. Võimalikud abi saavad ettevõtted on Katusekatja OÜ, VT Haljastus OÜ, Estlandscape OÜ, Saulerman OÜ, OÜ Hobbiton ja teised, sh Räpina Aianduskooli õpilaste loodud uued ettevõtted. Maakondlik/piirkondlik mõju: laienemis- ja/või uued tootmisvõimalused tekivad mitmetel Põlvamaal ja Lõuna-Eestis tegutsevatel maastikuehituse ettevõtetel, kes lähtuvad oma tegutsemisel looduspõhistest materjalidest ning energiatõhususest. Juurde tekib orienteeruvalt 10 uut töökohta. Keskkonnasäästlik: Ühiskonna kestlikkust suurendavad looduslikult taastuvad lahendused. Looduslike toorainete kasutuselevõtmine ehitusmaterjalide ja sisustuselementide tootmissektoris loob loodusressursse säästva elukeskkonna.
Eeldatav osalejate ring tegevustes	Otsesed koostööpartnerid projekti elluviimisel: a) Rāpina vald: Rāpina maastikuehituse tootearenduskeskus ja SA Rāpina Inkubatsioonikeskus; b) Rāpina Aianduskool – maastikuehituse eriala andev õppeasutus Eestis; c) MTÜ Vanaajamaja - vanade hoonete restaureerimise koolituskeskus Moostes; d) MTÜ Eestimaaehitus - traditsiooniliste ja ökoloogiliste ehitusmaterjalide tootearendus- ja koolituskeskus Moostes Teised koostööpartnerid: 1. Eesti Maastikuehitajate Liit 2. Eesti Puitmajade Liit

	3. Eesti Maaülikool, sh maastikuarhitektuuri osakond 4. Võrumaa Kutsehariduskeskus, sh puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskus
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus¹⁷	Aastaks 2019 on tootearenduskeskus valminud, on olemas juba vähemalt 7 uut toodet, mitmeid näidislahendusi ja uuenduslikke tootearendusideid, kvalitatiivse arenguhüppe on saavutanud vähemalt 4 ettevõtet või toodet. Keskus toimib koostöös Räpina Aianduskooli ja teiste haridusasutustega ning piirkondlike partneritega nagu MTÜ Vanaajamaja ja MTÜ Eestimaaehitus. Samuti on partneriteks ja klientideks maastikuehituse ettevõtted ja maastikuarhitektid. Tootearenduskeskuse rajamine Räpinasse loob kuni 10 töökohta, lisaks töökohad toorme hankimisel, toormaterjali ettevalmistamisel ning toodete tootmisel.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks¹⁸	Räpina vallal on vastavad tegevused arengukavas ja eelarvestrateegias kavandatud ning omaosalusega arvestatud. „Räpina valla arengukava aastateks 2017-2030“ link: https://www.riigiteataja.ee/akt/429092016001 Väljavõte lk 39: 2.2.2. Kohaliku ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime tugevdamine ja arendamine 2.2.2.1 ETTEVÕTLUS Eesmärk: 2.2.2.1.1 Ettevõtluse arengu soodustamine ning tugevdamine Ülesanded: a) ettevõtlusalase ja sotsiaalse taristu täiendamine ja korrastamine; b) ettevõtjate motiveerimine ja tunnustamine; c) ettevõtete tekke ja arengu soodustamine; d) ettevõtjate suurem kaasamine piirkonna arendamisesse; e) tehnopargi territooriumile energiatõhusa ehituse ja kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootearendusüksuse rajamine. Arengukava eelarvestrateegias (lk 46) on toodud välja tegevus ja investeering: Osalemine projektis „Energiatõhusa ehituse ja looduslike kohalike ehitusmaterjalide kompetentsikeskus“ maksumusega 1 600 tuhat eurot, lisaks omafinantseering 240 tuhat eurot. Räpina Vallavalitsus on alustatud läbirääkimisi Jõe tn 11 asuva kompleksi ostmise osas ning on jõudnud suulisele kokkuleppele ostuhinna osas.

17 Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

18 Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

	Põlva maakonna arengukava 2015-2020, ptk 5.2. Ettevõtlus, lk 10. Strateegilised valdkonnad ja tegevussuunad rõhutab et: „Põlvamaa edaspidises arengus on oluline asetada rõhk olemasolevate ressursside laiemale ja efektiivsemale kasutamisele ning nendega seotud valdkondade arendamisele. Eesti Maaülikooli uuringu tulemusena nähakse eelisarendatavatena eelkõige looduslike ehitusmaterjalide ja energiatõhusa ehituse tööstust, turismi, mahepõllumajandust ja niššitoodangule spetsialiseerunud toiduainetetööstust, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuseid. Lk 11, ptk 5.2 Energiatõhusus. Strateegilised tegevusvaldkonnad ja –suunad. Toob välja: „Põlvamaal on oluline veel rohkem hakata energiamajanduses kasutama oma kohalikke ressursse. Seejuures kombineerides erinevaid taastuvenergiaallikaid ja kasutada hoonete energiatõhusamaks muutmisel enam kohalikke looduslikke materjale (savi, puit, liiv, pilliroog jt) ja tegeleda nende tootearendusega (nt viimistlusmaterjalideks). Ptk 6.1. Ettevõtluse, maamajanduse, turismi tegevuskava 2015-2020. 2.12. Energiatõhusa ehituse ja kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootearenduskeskuse rajamine.
--	--

ARENDAVAV OBJEKT ¹⁹	
8. Räpina keskust ühendav Leevaku-Nulga kergliiklustee (Räpina Vald)	
ARENDAVAVA OBJEKT KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Projekti kogu maksumuseks on arvestatud 1 100 000 eur, toetuse osa 935 000 eur, omafinantseering 165 000 eur. Kulude jaotus: Projekteerimine 50 000 eur Ehitamine 1 050 000 eur.

Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti eesmärgiks on rajada kergliiklustee Nulga külast Leevaku külani ning ühendada seeläbi Leevaku kandi (Võuküla, Jaanikeste, Saareküla, Toolamaa) külade ja lähipiirkonda jäävate Meelva, Nulga, Köstrimäe külade elanike elamualad piirkonnakeskuse, Räpina linnaga, kus asuvad elanikele olulised avalikud teenused, ettevõtted ja asutused. Samuti ühendab rajatav kergliiklustee Räpina linna ja selle ümbruse elanikke Leevaku kanti jäävate ettevõtetega. Teelõigu pikkuseks on 5,6 km. Projekti elluviimisel paranevad Leevaku kandi (Võuküla, Jaanikeste, Saareküla, Toolamaa) külade ja piirkonda jäävate Meelva, Nulga, Köstrimäe külade elanike ning külastajate liikumisvõimalused piirkonna keskusesse ning tagatakse ohutu liiklemine jalgsi ja kergliiklusvahendiga riigimaantee (Tartu-Räpina-Värskas) Leevaku-Nulga vahelisel lõigul, kus liiklussagedus on ööpäevas üle 1200 sõiduki (maanteeameti 2015. a andmed). Projekti elluviimine arendab edasi piirkonna kergliiklusteede võrgustikku. Projekti kasusaajad on kõik Leevaku piirkonna elanikud, kes liiguvad jalgsi või jalgratastega tööle erinevatesse Räpina piirkonna asustusüksustesse, kooli ja lasteaeda ning Räpina elanikud, kes liiguvad jalgsi ja/või jalgrattaga tööle Leevaku kandi ettevõtetesse, sh taludesse. Leevaku kandis (Võuküla, Leevaku, Saareküla, Jaanikeste, Toolamaa, Meelva, Nulga, Köstrimäe,) elab 500 inimest ning Räpina linnas 2200 inimest. Igapäevaselt kasutab Tartu-Räpina-Värskas teed lõigul Leevaku-Räpina tööle ja kooli minemiseks ning ametiasutuste
--	--

¹⁹ Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	külastamiseks ca 50 inimest. Kevad-suvi-sügis perioodil on kasutajate hulk 1/3 võrra suurem peamiselt taludes töötavate hooajatöölise näol. Lisaväärtusena aitab kergliiklustee pikendamine Nulga külast Leevakuni kaasa ka piirkonna turismiettevõtluse edendamisele. Põlva maakonnas Räpina vallas Leevaku küla, Toolamaa küla, Nulga küla, Köstrimäe küla ja Räpina linna läbiv Tartu-Räpina-Värskas tee jääb Eurooroute R1 jalgrattatee koosseisu. Eurooroute R1 on Euroopat läänest itta (Prantsusmaa, Belgia, Holland, Saksamaa, Poola, Leedu, Läti, Eesti, Venemaa) ühendav jalgrattatee, mis saab alguse Prantsusmaa läänepiirilt Boulogne-sur-Mer'ist ning lõpeb Sankt Peterburis. Eestis läbib jalgrattatee järgmise marsruudi: Valga – Haanja – Räpina – Tartu – Kallaste – Mustvee – Jõhvi – Narva. Tulevikus nähakse R1 teed suure üle-euroopalise turismiobjektina, mille läbimine võiks olla jalgratturitele ja ka seljakotiränduritele ohutult läbitav. Kasusaajad ettevõtted: Töötajate arv Leevaku kandis asuvates ettevõtetes kokku ca 60: AS Matrix Puit (15), Palgi talu (20), Adrijan OÜ, Jõekääru talu (10), Põlva Tarbijate Ühistu Leevaku kauplus (2), Kopra turismitalu (2), Halika Õunatalu OÜ (20, sh hooajaliselt 15), Ristimaa talu, Paali talu. Räpinas peamised ettevõtted ja asutused, kuhu inimesed igapäevaselt tööle liiguvad on: AS Räpina Paberivabrik, Räpina Ühisgümnaasium, Räpina lasteaed Vikerkäär, Räpina Aianduskool, AS Räpina Haigla, Põlva Tarbijate Ühistu, AS Astel, OÜ Figuraata.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti elluviija on Räpina Vallavalitsus ning tegevustes osalejaks Maanteeamet.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus²⁰	Aastaks 2019 on ehitatud 5,6 kilomeetri pikkune valgustamata kergliiklustee. Lahendatud on 8 kitsaskohta ehk kergliiklustee abil on 8 küla (ca 500 inimest) on ühendatud kohaliku keskuse ehk Räpina vallasisesega linnaga. Paranenud on piirkonna elanike liikumistingimused kodu-töö-kodu / kodu-kool-kodu marsruutidel. Piirkond muutub atraktiivsemaks elupaigaks, paraneb elukeskkond, s.h tervisepordi ja liikumistingimused. Tööjõupuudus piirkonna ettevõtetes väheneb, kuna takistuseks ei ole enam töötajate leidmisel ühistranspordi ega isikliku sõiduauto olemasolu.
Valmisolek elluviimiseks²¹ tegevuste	Räpina valla arengukavas aastateks 2017-2030 https://www.riigiteataja.ee/akt/429092016001 Väljavõte lk 38: 2.2.1 Kvaliteetse, turvalise ja kaasaegse elukeskkonna tagamine ning arendamine 2.2.1.7. TARISTU 2.2.1.7.1 Kvaliteetse ja hästi toimiva taristu arendamine. e) Leevaku–Nulga, Rahumäe–Räpina, Linte–Räpina ja Räpina–Tooste–Meeksi vahelistele teelõikudele jalg- ja jalgrattateede rajamine;

20 Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

21 Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

	ning koostatavas ja järelvalvesse esitatavas Põlva Maakonnaplaneeringus +2030 I järgus kavandatav kergliiklustee http://polva.maavalitsus.ee/documents/180559/13177570/Joonis.+P%C3%B5lvamaa+asustus.pdf/f255bfc5-e18a-410e-8d57-50103b990c1b Põlva maakonna arengukava 2015-2020. Lk 27. Tehnilise taristu üldeesmärk: Põlva maakonnas on ettevõtluseks ja elamiseks optimaalne ning kaasaegne taristu välja arendatud. Maakonna teedevõrk on renoveeritud ja hooldatud, oluliselt on vähenenud kruusakatttega teede osakaal, rajatud on kergliiklusteede võrgustik. Rekonstrueeritud, kaasaegsed ja ohutud ühendusteed Põlva ja vallakeskuste vahel. Kergliiklusteede planeerimine ja rajamine keskus-tagamaa paremaks ühendamiseks, inimeste liikumis- ja töölkäimisvõimaluste parandamiseks ning ettevõtluse sh turismi soodustamisega seonduvatel eesmärkidel. Maa-alale jääb 24 era ja juriidilise isiku kinnistut, sh 1 valla, 5 RMK valitsemise alas olevat kinnistut. Seoses 2009 aastal valminud 45 Tartu-Räpina-Värskä tee lõigu Leevaku–Võõpsu rekonstrueerimisega omandas Maanteeamet täiendavat maa-ala eraomanikelt. Vald on esitanud järelepärimise Maanteeametile tema valitsemise alas oleva maa-ala kasutamise kohta ning saanud esialgse tagasiside planeeritava kergliiklustee asukoha kooskõlastamise osas. Projekti raames rajatava jalgteed hooldajaks saavad valdade teede hooldamise hangete võitjad. Tee hooldamise hind sõltub hanke käigus kujunevast töö maksumusest. Rajatavale kergliiklusteele planeeritakse aastaringne hooldus.
--	---

ARENDAVAV OBJEKT ²²	
9. Jakob Hurda muuseumi väljaarendamine, (Jakob Hurda nimeline Põlva Rahvahariduse Selts)	
ARENDAVAV OBJEKT KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Kokku on planeeritavad projekti kulud 230 000 eur, toetuse osa 195 500 eur, millest Põlva valla ja Rahvahariduse Seltsi poolt kaetav omafinantseering moodustab 34 500 eur. Arendatava objekti planeeritavad kulud on järgmised: • Hoone ehitusprojekti (põhi- ja tööprojekt) koostamine summas 12000 eur; • Palkhoone ehitamine 205 000 eur • Sisustus ja püsiekspositsioon 13 000 eur
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti eesmärgiks on taastada Jakob Hurda sünnitalu Himmaste külas, Põlva vallas ja käivitada seal külastuskeskus kultuuri- ja kirjandushuvilistele. Tegemist on autentselt taastatava omaaegse palkhoonega, mis hävis tules 1975. aastal. Hoone on lihtsa põhiplaaniga ristkülikukujuline taluhoone, millel on viilkatus. Hoone brutopind on ca 215 m². Töötatakse välja ja rajatakse muuseumi püsiekspositsioon J. Hurda teemadel ning samuti kasutatakse ekspositsioonis külarahvalt kogutud ainest ning Peri koduloomuuseumi vastavaid eksponaate. Jakob Hurda sünnitalu taastamist alustas Põlva Rahvahariduse Selts ligi kümme aastat tagasi. Kõigepealt osteti 14. novembril 2008 talu kinnistu ja seejärel renoveeriti PRIA toel säilinud kõrvalhooned. Kui Jakob Hurda sünnitalu I järk (kõrvalhooned) renoveeriti 2010.aasta 25.juuliks, siis praegu oleks viimane aeg mõelda elumaja ülesehitamisele. Seda eriti arvestades, kui oluline roll oli Jakob Hurdal eestluse ärgitajana, Eesti omariikluse vundamendi ladujana. Hurda jaoks oli oluline eestluse kui rahvuse väärtustamine, meie talupoegadele mõeldud koolide edendamine. Tal oli suur roll meie murrete uurimisel. Kõige olulisemaks, mis tegi Jakob Hurda ülemaailmselt kuulsaks juba tema eluajal ja mis tingis pärast suurmehe surma Eesti Rahva Muuseumi asutamise, on aga tema rahvaluule põhjal koostatud hiigelkogu (koosneb 170 köitest ning sisaldab 50 000 rahvalaulu), kus on rikkalik valik vanu uskumusi, legende, muinasjutte ja rahvalaule Eestimaa igast kihelkonnast. Jakob Hurt pole tähtis mitte ainult eestlastele, ta on Helsingi Ülikooli doktorina hästi teatud Soomes ja Peterburis Venemaal, kus ta elas ja töötas viimased 16 aastat oma elust. Elumaja taastamine annaks võimaluse Hurda sünnikodu kui turismiobjekti turundada ning tuua piirkonda uusi kultuurituriste.

²²Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	Muuseumi valmimisel asutakse seda aktiivselt tutvustama kui ühte Põlva valla ja kogu piirkonna kultuurilist ja ajaloolist vaatamisväärsust ning tehakse koostööd ERM-iga, Eesti kultuuriseltsidega ning kohalike ja teiste piirkondade turismiettevõtjatega, tekitamaks huvi potentsiaalsete külastajate hulgas. Huvi Hurda sünnikoduga tutvumiseks on olnud küllalt suur. Arvestades ERM-i uue hoone valmimist, võib loota, et paljud külalised kaugemalt (Soomest, Venemaalt, mujalt Eestist), kes külastavad ERM-i, oleksid huvitatud ka Hurda kui ERM-i alusepanija sünnikoduga ja tüüpilise Põlvamaa külaeluga tutvumisest. Kindlasti saaks Jakob Hurda muuseum ka üheks õpilaste ja kirjandustudengite ekskursioonide sihtpaigaks. Eelnevast lähtudes eeldame turistide arvu uues muuseumis 3000-4000 inimest aastas. Arvestame sellega, et üks osa külastajatest on need, kes külastades Taevaskoda, tulevad vaatama ka Himmastes asuvat J.Hurda sünnikodu kui piirkonnas paiknevat huviväärsust ja teine osa on neid, kes tunnevad sügavamat huvi Eesti kirjandus- ja folklooriajaloo vastu (seahulgas ka koolid, üliõpilased jne.) Nende, uute piirkonda tulevate turistide osa oleks arvestuslikult 1500-1800 inimest. Võttes arvesse, et lähedal asuvat Taevaskoda külastab RMK loenduse andmetel vähemalt 16 000 turisti aastas ja kui nendest ka 10 protsenti tunneb huvi autentse Hurda sünnitalu vastu, oleks külastajate arv kokku piirkonnas ligi 20 000 aastas. Lisaks pakub uus turismiobjekt lisaväärtust olemasolevatele teenusepakkujatele (majutus- ja toitlustusasutused). Tulevikus oleks kindlasti võimalik ka otsene koostöö näiteks hinnakujunduses kompleksteenuse ja komplekshinna pakumisega kohalike toitlustus- ja majutusteenustega, aga samuti muuseumidega (nt Hotell Pesa, Mooste Viinavabrik, Mammaste Tervisespordikeskus, Põlva Talurahvamuuseum, Tilla Kodukohvik jt). Himmaste külaselts on investeerinud külakeskuses köögiseadmetesse ja on valmis toitlustama ettetellimisel kuni 100 inimest. Kokku võiks projektist kasu saada vähemalt 10 teenuspakkujat.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti kaasatakse partneritena Põlva vald, Eesti Rahva Muuseum, kohalik külaselts MTÜ Himmaste, Eesti Kultuuriseltside Liit
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus²³	Projekti tulemusel on taastatud Jakob Hurda elumaja ja tegevust alustab temaatilise püsiekspositsiooniga Jakob Hurda muuseum. Muuseumis luuakse algelt 2-3 töökohta varahaldurile ja giidile. Himmaste külakeskuses saab toitlustajatena tööd 3-4 inimest. Jakob Hurda sünnitalu asuv muuseum suurendab piirkondlike vaatamisväärsuste ja turismiatraktsioonide hulka, mis tähendab eelkõige seda, et turistid viibivad paikkonnas kauem ja tarbivad rohkem lisateenuseid (toitlustus, majutus, muud atraktsioonid). Piirkond saab juurde uusi külastajaid, kultuuri- ja ajalohuvilisi turiste, mis annab tööd ja tulu nii kaudselt kui otseselt turismindusega tegelejatele,

²³ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

	kohalikele ettevõtjatele.
Valmisolek elluviimiseks²⁴ tegevuste	Põlva vald on pidanud Põlvamaa ja Eesti ühe olulisema suurmehe Jakob Hurda mälestuse jäädvustamist väga oluliseks ning on oma eelarves eraldanud 20000 eurot Jakob Hurda sünnitalu elumaja taastamiseks ja on valmis ka tulevikus panustama muuseumi tegevuseks. Maa ja hooned kuuluvad J. Hurda seltsile. Täna on tehtud juba märkimisväärselt eeltööd talukompleksi taastamiseks ja muuseumi käivitamiseks: 1. Rahvahariduse selts on omandanud Jakob Hurda perele kuulunud kinnistu ja taastanud kinnistul asunud kõrvalhooned 2. Valminud on kinnistu detailplaneering ehitusõiguse saamiseks (detailplaneering on kehtestamisel) 3. Valminud on vajaliku ehituse, eluhoone taastamise eelprojekti 1. versioon, mis on hetkel täpsustamisel. 4. Põlva valla eelarves on eraldatud sihtotstarbelised vahendid kaasfinantseerimiseks. 5. Kodukandi rahvas on juba anetanud Jakob Hurda talu jaoks mitmeid Hurdaga seotud asju (fotosid, mis Hurt ise põlvalastele kinkinud, Jakob Hurda säilinud esemeid, Hurda raamatuid ja Hurdast kirjutatud raamatuid, mis välja antud vahetult pärast suurmehe surma, ajastu hingust kandvaid vanu käsitöid jpm). 6. Aastakümneid on Põlva valla koduloohuvilised kogunud ja säilitanud Peri koolihoones paikkonnaga seotud ajaloolisi esemeid. Kõik see ootab muuseumis eksponeerimist. <i>Põlva maakonna arengukava 2015-2020.</i> 5.2 Strateegilised tegevusvaldkonnad ja –suunad, ettevõtlus. lk 10 Eesti Maaülikooli uuringu tulemusena nähakse eelisarendatavatena eelkõige looduslike ehitusmaterjalide ja energiatõhusa ehituse tööstust, turismi, mahepõllumajandust ja niššitoodangule spetsialiseerunud toiduainetetööstust, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuseid. Lk 20. Turismimajanduse kõrgem lisandväärtus. Taevaskoja-Kiidjärve puhkeala külastuspotentsiaali rakendamine (koostöös ettevõtete, avaliku sektori ja RMK-ga). Tegevuskava 6.1. Ettevõtlus, maamajandus ja turism. 3.5 Kultuuriturismi arendamine. Pärandkultuuril põhinevate turismitoodete ja teenuste arendamine. Põlva valla arengukava aastateks 2015–2029, https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/4221/0201/5006/Lisa%20.pdf# <u>Väljavõtted arengukavast:</u> 4. Haridusvaldkond 4.1. Haridus. Arengueelduseks piirkonnas on vabahariduse (seltside rohkus ja aktiivsus) sh J. Hurda nim Põlva Rahvahariduse Selts. 6. Kultuur ja Sport. 6.1. KULTUUR. Põlva vallas korraldatakse üle-vallalise tähtsusega järgmised traditsioonilised kultuuriüritused: Põlva päevad, advendiaja- ning Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, küla- ja kogukonnapäevad, Põlva valla suve- ja talimängud ning üle-eestilise tähtsusega kultuuriüritused: käsitööpäevad, laulu- ja tantsupeod, J. Hurda sünniaastapäeva tähistamine jt.

²⁴ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

	Arengueeldused: sh Pikaajalised traditsioonid, Põlvaga seotud kultuuri- ja ajaloolised isikud EESMÄRGID 1. Kultuuritegevuse aktiviseerimine, erinevate kultuurivaldkondade ja omaalgatuste toetamine 2. Rahvaraamatukogude arendamine kogukonnakeskusteks 3. Valla kultuuriasutuste ja -objektide ümberehitamine, korrastamine ja tehnilise baasi kaasajastamine 4. Vaimse ja materiaalse kultuuripärandi mitmekesisuse säilitamine 5. Külade elukeskkonna arendamise ja koostöö toetamine Tegevused: sh • Tihedama koostöövõrgustiku loomine Jakob Hurda Seltsi ja kõigi valla seltside, seltsingute ning mittetulundusühingutega, sh ühisprojektide ja -ürituste läbiviimine; • Valla kultuurilooliste kohtade ja muinsuskaitseobjektide korrastamine ning tähistamine
--	---

ARENDAV OBJECT ²⁵	
10. Ihamaru ettevõtlusmaja arendamine (Kõlleste vald)	
ARENDAV OBJECTI KIRJELDUS	
Arendatava objekti planeeritavad kulud	Projekti kogumaksumus 511 000 eur, toetuse osa 357 000 eur, omafinantseering 154 000 eur. Kulude jaotus: projekteerimine 22 000 eur Ehitus 359 500 eur Seadmed 94 500 eur Esimese tegevusaasta tööjõukulud: 35 000 eur.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Projekti eesmärgiks on arendada on Ihamaru ettevõtlusmajas välja Eesti rahvuslikul käsitööl põhinevate disainoodete tootarenduskeskus. Ihamaru tootarenduskeskus on mõeldud eelkõige Lõuna-Eestis tegutsevatele arvukatele käsitöölisele, kes saaksid tootarenduse etapis kasutada tootarenduskeskuse seadmeid ja keskuse poolt pakutavat kompetentsi, et jõuda uudsete ja tavalisest käsitööst kõrgema lisandväärtusega disainoodeteni. Ettevõtjatele on plaanis korraldada erinevaid koolitusi ja seminari vormis ettevõtmisi, et tagada äri edukus pikaks ajaks. Tootarenduskeskuse eesmärgid: • Eesti rahvuslikul käsitööl põhinevate disainoodete valmistamise ja tootarenduse edendamine Eestis • Rahvuslikul käsitööl põhinevate disainoodete tootmisprotsesside optimeerimine ja efektiivne toodete valmistamine • Valdkonna õppe-, teadus-, nõuande- ja arendustegevuse edendamine ning koostöö tugevdamine ettevõtjatega Käsitöötoodete valmistamine on Eestis väga levinud, kuid enamasti tehakse seda isiklikuks või perekondlikuks otstarbeks. Vähem tegeletakse sellega lisateenistuse saamiseks. Põhikohaga ettevõtlusena on see aga pigem üksikute entusiastide pärusmaa. Põhjuseks on eelkõige traditsiooniliste käsitöötoodete vähenenud hinnatus ja samas nende suur tööjõumahukus, mistõttu ei ole nende tootmine piisavalt kasumlik ja seetõttu ka ettevõtlusele atraktiivne.

²⁵Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	Samas on meil olemas palju erinevaid kõrgete oskustega käsitöölisi, kes suudaks toota imelisi tooteid. Ihamaru tootearenduskeskuses hakatakse välja töötama erinevaid rahvuslikul käsitööl põhinevaid disaintooteid, mis oleks ühelt poolt tarbijatele huvipakkuvad, kui tavalised käsitöötooted ja võimaldaks samas ka suuremat tootmismahutu tänu moodsate seadmete ja tootmisprotsesside kasutamisele. Käsitöölise ringkondades on ammu puudust tuntud just toetatavatest tegevustest, mis aitaksid kaasa käsitöö väärtustamisele. Ihamaru tootearenduskeskusesse on planeeritud põhikohaga kuni 2 töökohta. Lisaks on võimalus vastavalt vajadusele kaasata eksperte Räpina Aianduskooli tekstiilkäsitöö eriala õppejõudude näol. Ekspertidega on räägitud ja põhimõtteline nõusolek ning heakskiit on saadud. Ekspertid kaasatakse juba planeerimise etapis, et soetada parim ja kõige vajalikum tehnika ning seadmed. Hiljem kaasatakse eksperte koolituste ja seminaride läbiviimisel ning spetsiifiliste toodete välja arendamisel. Kindlasti kaalutakse ka Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonnaga koostöö alustamist. Tootearenduskeskuse poolt pakutavad teenused: • Erinevate uuringute, koolitusprogrammide, seminaride, õppepäevade ja grupinõustamiste läbiviimine käsitöö, tootmisprotsesside, disaini ja tootearenduse teemadel. • Koolitusjärgne assisteeritud seadmepargi kasutamine. • Väikesemahuline katsetootmine ettevõtjatele. • Toodete- ja tootearendusala nõustamine. Kasusaajad: Potentsiaalseteks asusaajateks on kõik tootearendusest huvituvad Lõuna-Eesti käsitöö ettevõtjad, kuna tekib võimalus ja koht erapooletu nõu saamiseks ja paik uute võimaluste katsetamiseks. Lisaks on kasusaajateks on piirkondlikud elanikud, kuna tekivad juurde töökohad ja elavneb ettevõtlik keskkond.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti eestvedajaks on Kõlleste vallavalitsus. Projekti partneriteks on: • olemasolevad meistrid, kes otsivad tegutsemiseks vajalikke ruume (keraamika meister, jne.) • Räpina Aianduskool
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus²⁶	Projekti elluviimisel on renoveeritud hetkel kasutusest väljas olev hoone ja loodud on rahvuslikul käsitööl põhinevate disaintoodete tootearenduskeskus. Keskuse juurde on loodud 2 põhikohaga töökohta (keskuse juht-koordinaator ja abi). Planeeritud on toetada 3-6 ettevõtet aastas tootearenduse osas. Lisanduvad koolituse ja seminarid suurema hulga osalejatega. Iga toetatava ettevõttega kaasneb ka vähemalt 1 lisa töökoht, seega 3-6 töökohta aastas.

²⁶ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

Valmisolek tegevuste elluviimiseks ²⁷	Koostatud on mõõdistusprojekt, läbirääkimised käivad projekteerimise osas. Välja on selgitatud vajadus Ihamaru keskuse väljaehitamiseks. Kõlleste Valla arengukava 2014-2018: Arengusuunad: B. Atraktiivne ettevõtluskeskkond edukatele ettevõtetele: „Kõlleste valla teiseks oluliseks arengusuunaks on ettevõtlusele soodsate tingimuste ning turvalise ja atraktiivse keskkonna loomine.“ (lk 21) Ettevõtluskeskkonna arendamise ülesanneteks on: • Toetada võimalikult mitmekesise ning innovaatilise ettevõtluse tekkimist valda. • Luua soodsad tingimused vallaelanike ettevõtlusalase aktiivsuse ärakasutamiseks. Valla arengueesmärkide saavutamine on võimalik kui on täidetud järgmised ülesanded: „Väikeettevõtlus on konkurentsivõimeline haarates alternatiivseid ja arenguvõimelisi tegevusvaldkondi. Väikeettevõtjad omavad igakülgset informatsiooni oma tegevuse arendamiseks. Arvestatav osa vallaelanikest on hõivatud väikeettevõtluses. Põlva maakonna arengukava 2015-2020, ptk 5.2. Ettevõtlus, lk 10. Strateegilised valdkonnad ja tegevussuunad rõhutab et: „Põlvamaa edaspidises arengus on oluline asetada rõhk olemasolevate ressursside laiemale ja efektiivsemale kasutamisele ning nendega seotud valdkondade arendamisele. Eesti Maaülikooli uuringu tulemusena nähakse eelisarendatavatena eelkõige looduslike ehitusmaterjalide ja energiatõhusa ehituse tööstust, turismi, mahepõllumajandust ja niššitoodangule spetsialiseerunud toiduainetetööstust, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuseid.
--	--

²⁷ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

ARENDAVAV OBJEKT²⁸

11. Energiatõhusa ehituse ja kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootarenduskeskus (EELEK) Põlvas, tootarendusüksus Rāpinas ja traditsioonilise ehituse koolituskeskuse renoveerimine Moostes (Põlva ja Rāpina vald, MTÜ Vanaajamaja)

ARENDAVAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	Kogu projekti kulud 3 340 000 EUR, toetuse suurus 2 839 000 EUR. Põlva projekti kulud 1 900 000 EUR, Rāpina 1 400 000 EUR ja Mooste 40 000 EUR. Põlva. Põlvasse, uue rajatava keskväljaku äärde rajatakse uus büroohoone. Hoone projekteerimine 80 000 EUR (sisaldab energiatõhususarvutusi liginullenergiahoone taseme saavutamiseks, energiamärgis A, eskiisprojekt, eelprojekt, põhiprojekt, autori järelvalve, rahvusvahelise passiivmaja standardi saavutamise võimaluse loomine). Ehitus 1 650 000 EUR (kahekorruseline hoone, max 1500 m² hoone ehitus koos ehitusjärelvalvega). Sisustus, seadmed 70 000 EUR (mööbel, arvutid, tarkvara, vajalikud seadmed looduslike ehitusmaterjalide arendamisel). Tootarenduskeskuse käivitamise tegevuskulud 100 000 EUR. Rāpina, Mooste. Rāpinasse rajatakse uus tootmiskeskus 1 400 000 EUR. Moostes renoveeritakse MTÜ Vanaajamaja traditsioonilise ehituse koolituskeskus 40 000 EUR.
Arendatava objekti sotsiaalmajanduslik mõju	Maakondlik/piirkondlik: laienemis- ja/või uued tootarendusvõimalused saavad mitmed Põlvamaal ja Lõuna-Eestis tegutsevad kohalike ehitusmaterjalide tootjad, samuti arhitektid, projekteerijad, ehitusfirmad jt. Keskus koos Rāpina ja Mooste koostööpartneritega loob Lõuna-Eestisse soodsa ettevõtluskliima uute ettevõtete tekkeks vastavas temaatikas. Juurde tekib 28 uut töökohta. Eesti/naaberriigid/maailm: Euroopa Liidu ning seega ka Eesti olukorda energiamajanduse valdkonnas mõjutavad otseselt EL hoonete energiatõhususe direktiiv 2010/31/EL ja energiasäästu direktiiv 2012/27/EL. 2019. aastast peavad kõik uued ehitatavad avalikud hooned vastama liginullenergia nõuetele, 2021. aastast ka erasektoris ehitatavad hooned. Täna reaalseid samme, mis tagaksid vastava võimekuse, veel astutud pole. Seega, turg, kuhu müüa EELEKi teadmisi, tooteid ja teenuseid on seni täitmata ja suure potentsiaaliga juba lähitulevikus (ka väljapool Eestit). Eestis ei ole seni ükski institutsioon võtnud rolli, et energiatõhusa ehituse ja hea sisekliima saavutamiseks koguda näidete kohta infot ja koolitada huvilisi koos praktilise külastuse võimaldamisega. Põlvamaal oleksid nii esimesed hooned, seiretulemused kui

²⁸

Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	motivatsioon väga kõrgel tasemel, et koos maailma tipptasemel partneritega infot jagada ja teadmiste juurdetootmist korraldada. Üheks eeskujuks on Vorarlbergi Energiainstituut Austrias, mis asudes samuti ääremaal on kujunenud Austria energiasäästu ja looduslike materjalide juhtivpiirkonnaks. Keskkonnasäästlik: Ühiskonna kestlikkust suurendavad energiasäästlikud lahendused. Hoonete energiatõhususe suurendamine kahandab soojusenergia vajadust, mis omakorda vähendab nõudlust mis tahes liiki energia järele. Energiasäästupotentsiaali ära kasutamine looduslike materjalide kasutuselevõtmisega ehitusmaterjalide tootmissektoris tagab energiatõhusa ja loodusressursse säästva elukeskkonna.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Otsesed koostööpartnerid projekti elluviimisel: a) Põlva vald – energiatõhusa ehituse ja kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootearenduskeskus b) Räpina vald - kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootmisarendusüksus Räpinas c) MTÜ Vanaajamaja - vanade hoonete restaureerimise koolituskeskus Moostes. Teised koostööpartnerid: 1. Tartu Ülikool – tehnoloogiainstituudi energiatõhusa ehituse tuumiklabor, uurimistööde katsetused Põlvas. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakond. 2. Tallinna Tehnikaülikool – ehituskonstruksioonide õppetool, kütte- ja ventilatsioonilahendused, uurimistööd materjalidega. Tallina Tehnikaülikooli Tartu Kolledž. 3. Eesti Vabaõhumuuseum 4. Eesti Muinsuskaitseamet 5. Eesti Puitmajade Liit 6. Eesti Maaülikooli metsandus- ja maaehitusinstituut 7. Võrumaa Kutsehariduskeskuse Puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskus – puitmaterjalide alane koostöö 8. Tuuleenergia klaster – tuuleenergia kasutus 9. Darmstadt Passive House Institute – passiivmaja meetod ja sertifitseerimine 10. Arhitektuuribüroo Reinberg – Austria energiatõhusa ehituse juhtiv arhitektuuribüroo 11. Peetri Puit OÜ (Arcwood) – liimpuidu ja ristkihtpuidu (CLT) kasutamine 12. Sense OÜ – projekteerimine, projektijuhtimine 13. Resand AS – projekteerimine 14. Saviukumaja OÜ – savitooted 15. Saulerman OÜ – palkmajad 16. Okkastyle OÜ – akustilised lae- ja seinaplaadid 17. Passiivmajaliit – energiatõhusa ehituse koordinaator Eestis, IPHA liige

	18. Passivehouse OÜ – modelleerimine, sertifitseerimine 19. MTÜ Rahvusliku Ehituse Selts 20. MTÜ Säästva Renoveerimise Infokeskus 21. MTÜ Vana ja Väärt 22. Mooste Vallavalitsus 23. Eesti Töötukassa 24. MTÜ Piiriäärne Energiaarendus 25. OÜ Hobbiton 26. OÜ Metsaveere Meistrid 27. OÜ Viia Veski 28. OÜ Treselle 29. SA Mooste Mõis 30. Eesti Fototurismikeskus 31. MTÜ Mooste KülalisStuudio (MoKS) 32. MTÜ Mooste Taaskasutuskoda 33. MTÜ HääOm 34. MTÜ Seto Käsitüü Kogo
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus²⁹	Tootearenduskeskusesse Põlvas oleks koondatud kogu Eesti energiatõhusa ehituse kompetentsi kogemus uute hoonete rajamiseks ja vanade renoveerimisel seotuna kohalike looduslike ehitusmaterjalide ning taastuvenergia kasutusega. Keskuse toimimist toetaksid otseselt Rāpinasse tehnopargi territooriumile rajatav kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootmisarendusüksus ning vanade hoonete restaureerimise õppekeskus Moostes. Keskus oleks oma tegevusaladel Eestis juhtiv ning kogu Eestile teenuseid pakkuv ning eesmärgiks on Põlvamaa teadvustamine selle ala juhtivpiirkonnana Eestis. Kompetentsi hoidmine toimuks koostöös Tartu Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli, Saksa ja Austria energiatõhusa ehituse kompetentsikeskustega ning Euroopa Liidu projektides osalemisega. Tootearenduskeskuses Põlvas keskväljaku ääres asuksid väljapanekud, näitused (passiivmajad ja liginullenergiahooned Eestis, liginullenergiahoone ehitusetapid, mõne toote tootmisprotsess jne), toodete (ehitusmaterjalidest ja -elementidest majadeni) näidised, laboriruum, liginullenergiamaja külastustoad jms. Keskus toimiks kompetentsi edasiandjana, nõustamiskeskusena aga samas omaks see ka (keskkonna) hariduslikku väljundit (infotunnid, töötoad, huviringid, praktilised koolitused, kampaaniad jms) kõigil suundadel, mis vastava temaatika alla mahuvad ning seoks keskust ja selle tegevusi/teenuseid/võimalusi nii kohaliku kogukonnaga kui ka piirkonda tervikuna. Läbi tootearenduskeskuse ja koostöös partneritega (sh rahvusvahelisel tasemel) kaasatakse sisuliste tegevuste elluviimisel (tõukeks) erinevaid toetusmeetmeid ja nende eesmärkide (sh EL struktuurifondide toetusi jt). Näeme ette võimalusi erinevate teadlikkuse tõstmise (sh loodust

²⁹ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

säästvaid ja keskkonnasõbralikke) projektide algatamiseks, mida saab juhtida kohapeal, aga mille kasusaajad ja mõju on üle-eestiline või ka ulatuslikum (eelkõige lähiriigid). Projektide juhtimiseks ja elluviimiseks kaasatakse ja pakutakse võimalusi eelkõige kohalikele haritud noortele.

EELEK eesmärk on olla Põlva maakonnas ja ka teiste huviliste osas ettevõtetele koostöö kohaks. Tavapäraselt eraldi toimetanud ja tihti oma väikses nišis konkureerinud ettevõtted saavad teha koostööd ja arendada äri koos, töötades välja uusi kõrgema lisandväärtusega tooteid. Näiteks puitmaterjalide tootjad (OÜ Peetri Puit uus ristkihtpaneel CLT) koostöös savikrohvi tootjaga arendavad ühist seinapaneeli, selleks aga vajalik arendustöö ja katsetused, saame pakkuda abi EELEKilt ja ülikoolidest. Samuti akustilise paneeli tootja Okkastyle seinatootjatega jne. Arendustöö ja koordineerimine EELEKis loob eelduse nii olemasolevate ettevõtete laienemiseks läbi tootearenduse kui ka uute valdkonna ettevõtete tekkele. Seega otsesed loodavad töökohad EELEKis on vaid väike osa kogu piirkonnas loodavatest valdkonna töökohtadest. Kaalutakse EELEKi esimesele korrusel turismiinfopunkti rajamist, mis Põlvas kui maakonna keskuses täna puudub, kuid mille olemasolu oleks väga vajalik. Ka asukoht (rajatava keskväljaku juures) oleks turismiinfopunktile sobiv ja loogiline.

Kompetentsikeskuse rajamine on toetab Põlva linna keskväljaku kordategemist, kus rajatavad objektid ja nende eesmärgid toetavad ning annavad üksteisele suurema lisandväärtuse tulemuste saavutamiseks. Põlva maakonna suurima omavalitsuse- ja maakonnakeskus on siiani olnud ettevõtluskeskkonna jaoks liiga kaootiline ja ettevõtluse toetamiseks vähe arendatud.

Põlva tootearendusüksus on plaanitud rajada 2- korruselise kuni 1500 m² suuruse põrandapinnaga liginullenergiahoonena. Tootearendusüksuse teenused:

- a) omavalitsuste, riigi ja erasektori nõustamine ja teenuste pakkumine liginullenergiahoonete projekteerimisel, lähteülesannete koostamisel, hangeteks ettevalmistumisel, nende läbiviimisel ning järelevalve teostamisel kogu Eestis;
- b) koolituste läbiviimine (nt energiatõhusa hoone projekteerimine, energiatõhususe arvutused, energiatõhusa renoveerimise koolitused jms);
- c) kohalike looduslike ehitusmaterjalide kasutamise populariseerimine nii tellijate, arhitektide, ehitajate kui avalikkuse seas laiemalt. Suunatud peamiselt Räpina tootmisüksusele ning Vanaajamajale, teine sihtgrupp on koostööpartnerid.
- d) looduslike materjalide kooskasutamise tootearendus (näiteks savi ja puit, pilliroog ja savi jne). Suunatud peamiselt Räpina tootmisüksusele ning Vanaajamajale, teine sihtgrupp on koostööpartnerid.
- e) tootearenduskeskuse partnerite koostööna valminud toodete (ehitusmaterjalidest ja –elementidest hooneteni) müügi koordineerimine nii Eestis kui välisriikidel.
- f) Kaugtöökeskuse ruumide teenus (kaugtöökeskuse töökohad (kuni kuus) on mõeldud võimalusena uutele ettevõtjatele, kellel veel kontoripinda pole ja samuti EL erinevate koostööprojektide kureerimiseks projektijuhtidele ja partneritele). Kaugtöökeskuse ruume saavad kasutada uued ettevõtjad oma tegevuse algusaastatel kontoriruumidena/töökohtadena.

EELEK tootearenduskeskuse erisus võrreldes Rakvere Targa Maja Kompetentsikeskusega: Rakvere on spetsialiseerunud intelligentse hoone tehnoloogiale, kodu- ja kontoriseadmetele ning tehnosüsteemidele. Hoone automaatika on üks osa energiatõhusa looduslike materjalidega

hoone olemusest. Kuna EELEK tegeleb kogu energiatõhusa ja looduslike ehitusmaterjalide valdkonnaga, siis Rakvere Targa Maja keskus saab olla hooneautomaatika osas EELEKile partneriks.

Räpina Tootmiskeskus kannab looduslike ehitusmaterjalide tootearenduse praktilist poolt ning **Mooste koolituskeskus** traditsioonilise ehituse ning renoveerimise alast teoreetilist osa. Räpina Tootmiskeskus kavandatakse mahus tootmispinnaga kuni 2000 m², kuhu lisanduvad laoabihooned ja laoplatsid. Traditsioonilise ehituse koolituskeskuses, Mooste mõisa kuivatihoones, ehitatakse välja koolituskeskuse teine korrus (100 m²), kuhu on kavandatud seminariruum koolituste teoreetilise osa läbiviimiseks ning hoiu- ja näituseruum erinevate pärandehituse õppematerjalide eksponeerimiseks.

Räpina vald on näidanud üles initsiatiivi ja osalenud mitmetel nullenergia ja energiasäästu temaatikat käsitlevates aruteludes. Energiasäästliku ja energiatõhusa ehituse nõudluse hüppeline kasv on ainult mõne aasta kaugusel. Selleks, et ehitussektoris oleks kõik eeldused juba varakult loodud, on vaja töötada välja erinevaid tehnoloogilisi lahendusi ning tutvustada neid ettevõtetele ning nõustada neid lahenduste ja toodete kasutamise, vastupidavuse jms küsimuste osas. Tootearendusüksuse rajamine sobib Räpinasse, kuna vallal on arengukava ja üldplaneeringuga kavandatud tehnopargi territoorium, millele on hea ligipääsetavus ja piirneb Tartu-Räpina-Värska maanteeaga. Samuti paiknevad projektist huvitatud ettevõtted esmajoonel Kagu-Eestis. Huvitatute ring on järjest suurenemas ning nõudlus nimetatud tootearendusüksuse järele kasvamas, kuna üksus hakkab kandma just kohalike looduslike ehitusmaterjalide tootearenduse praktilist poolt. Ettevõtetele on võimalik praktiliselt katsetada ning eksponeerida kohalike ja looduslike ehitusmaterjale ning töötada välja uusi tootelahendusi. Tootearendusüksus on hüppelaud edasiminekus nii tegutsevatele ettevõtetele kui ka vundament alustavatele ettevõtetele. Ettevõtetele tekib üks koht, kus neil on võimalik saada nõustamist spetsialistidelt, kasutada seadmeid, mida neil pole võimalik tootearenduseks endal soetada, eksponeerida oma tooteid, leida koostöövõimalusi jpm.

Objektide rajamisel lähtutakse võimalikult energiatõhusa tootmishoone nõudeid silmas pidades ja hoone soojapidavust arvestades vastavalt Euroopa direktiividele 2010/31/EL, 2012/27/EL. Tootmis- ja koolituskeskust käsitletakse tervikuna loodusressursse säästva ja energiatõhusa näidisobjektidena.

Räpina Tootmiskeskuses lahendatakse kõikvõimalikud praktilised uuendused looduslike ehitusmaterjalide tootmisel ning luuakse juhendmaterjal ja tehnoloogianäidised toodete reaalseks kasutamiseks ehituses. Teadmised mitmete looduslike ehitusmaterjalide rakendusvõimalustest traditsioonilises ehituses ja renoveerimises antakse edasi koolituskeskuses seminaride ja õppepäevade kaudu. Looduslike materjalide kasutusotstarbe edasiarendamine ja juurutamine tootmisse ning tarbimisse tagab tootmis- ja koolituskeskuse jätkusuutlikkuse.

Mooste koolituskeskus. Koolituskeskuse paiknemine Moostes on loogiline, kuna seal juba toimetas vastava teemaline koolituskeskus, mis on ennast tõestanud ning vajab uusi arenguvõimalusi. Et Moostes täna tegutsev koolituskeskus saaks veel paremini toimida, vajatakse juurde väga head praktilist klassi koos sisustusega, mis oleks haarav ja hästi eksponeeritud vana maja taastamise näidislahenduste väljapanek. Koolitusklassis saaks teoreetilise ja praktilise poole ühendada ning annaks vastused küsimustele: a) Kuidas on mõistlik ja milliste materjalidega soojustada seinu, lagesid ja põrandaid? b) Kuidas ehitada vanasse hoonesse pesemisruume? c) Kuidas ja milliste vahenditega

taastada vanu uksi-aknaid?, jne. Kõik need küsimused saaksid koolituskeskuse II korrusel praktilised näidislahendused, mis oleksid kihiti nähtavad ja mõistetavad. Näidisteklassi abil saaks kvaliteetsemalt läbi viia teoreetilisi loenguid ning anda (traditsioonilist) ehitusharidust kõigile, kes selle järgi vajadust tunnevad, alates koolilastest kuni ehitusettevõtteni. Seni on populaarsemad kursused olnud seotud vanade majade soojustamise temaatikaga. Enamasti osaleb neil kursustel sadakond inimest.

Koolituskeskusele on heaks koostööpartneriks Säästva Renoveerimise Infokeskus (SRIK). Peamine erinevus on tegevuspiirkondades – SRIK tegutseb linnades, Mooste koolituskeskus maapiirkondades. Lisaks on Mooste koolituskeskus eripärane, kuna enamus MTÜ meeskonna liikmetest on ettevõtjad-praktikud ja vastava eriala eestvedajad Eestis. Tänu sellele ollakse väga hästi kursis ehitussektori arengutega ning ollakse valmis muutustele kiirelt reageerima. Koostööd on tehtud ka nt TTÜ-ga – koostatud on vanade majade taastamise teemaline uurimustöö (<http://vanaajamaja.ee/download/Raport.pdf>).

Moostes traditsioonilise ehituse ja renoveerimise alaste koolituste jätkamine on oluline ka seetõttu, et neljal vallal maakonnas: Kõlleste, Kanepi, Mikitamäe ja Värska on määratletud teemaplaneeringuga miljööväärtuslikud alad (*Maapiirkonna miljööväärtuslike alade säilitamise juhend Põlvamaa näitel, 2011*). Kus tuuakse välja piirkondade hoonete, piirete, asustuse eripärad ja soovitusel kuidas neid säilitada või renoveerida, et pärand säiliks. Samuti käsitletakse uute hoonete ehitamist nii, et nad sobituks miljööväärtuslikku alasse. Oluline on, et miljööväärtused säiliks nii eraomandis kui näiteks turismiettevõtjate omandi renoveerimisel, selleks on vaja teha palju teavitust ja koolitusi. Tuleb rõhutada, et maakonnas käivitunud „Maale elama“ tegevused on keskendunud noorte elanike piirkonda toomisele ja selle liikumise kogemus on, et enamus uutest maale elama asunutest soovib elada talus maapiirkonnas ja enamasti on renoveerimine möödapääsmatu. http://polva.maavalitsus.ee/documents/180559/1231536/Miljoovaartused_maapiirkonnas_25032011.pdf/e7861f71-9c2a-4540-9504-99758fd7f2e7?version=1.0

Oodatavad tulemused: Tootmiskeskus Rāpinas looduslike ehitusmaterjalide tootmisse juurutamiseks ning seminariruum traditsioonilise ehituse koolituste läbiviimiseks Moostes on valminud aastaks 2016. Kohalikest looduslikest ressurssidest valmistatud ehitusmaterjalide tehnoloogilised näidislahendused on tootjatele kättesaadavad, logistilised lahendused loodud. Keskused toimivad üle-eestiliste looduslike ning säästlike ehitusviiside edasikandjatena elavdades piirkonna turismi ja ettevõtlust. Tootearendusüksuse rajamine Rāpinasse loob otseselt vähemalt 15 töökohta, lisaks seotud töökohti toorme hankimisel ja toormaterjali ettevalmistamisel. Mooste koolituskeskuse edasiarendamisega luuakse esialgu üks uus töökoht ning kaudselt viis töökohta aastas, mis tekivad kursustel käijate kaudu. Ainsa Töötukassa partnerina Põlvamaal koolitas Mooste eelmise poole aasta jooksul 16 töötut, kelle hulgas on mitmeid, kes loodavad alustada oma ettevõttega.

Põlva Keskus on valmis ehitatud ja tööd alustanud 2016-2017. aastal. Põlvasse on loodud ca 7 kõrgepalgalist töökohta (nt projekteerija, arhitekt, konsultant jt), lisaks ca 5 tavatöökohta. Veelgi olulisem on kaudne mõju piirkonna osalevate ettevõtete arengule ja töökohtade loomisele.

Valmisolek tegevuste elluviimiseks³⁰	Põlvas asub 2013. veebruaris valminud Eesti esimene sertifitseeritud passiivmaja (ühtlasi nullenergiahoone), samuti on esimesena Eestis projekteerimisel riigigümnaasium liginullenergiahoonena ja passiivmajana (valmib 2016). Lisaks on plaanis renoveerida vallale kuuluv spordihoone esimesena Eestis renoveeritavaks passiivmajaks. Need hooned koos rajatava tootearenduskeskusega on Eestis seni ainukesed koos käsitletavat energiadõhusad hooned, seega on Põlva juba praegu pioneer valdkonna arendusel Eestis. Põlva vallal on vastavad tegevused valla arengukavas ja eelarvestrateegias ette nähtud, omaosalusega arvestatud juba valla 2015. aasta eelarves. Põlva valla arengukava 2014-2029, viide valla kodulehelt www.polva.ee http://www.riigiteataja.ee/akt/417102014002 Põlva valla eelarvestrateegia 2015-2018, lisa 7 Investeeringutekava viide www.polva.ee http://www.polva.ee/bw_client_files/polva_linn/public/img/File/Lisa_7_Investeeringud_2014-2018.pdf Esialgne tasuvusanalüüs tehtud. Hoone ehitatakse Põlva uue rajatava keskväljaku äärde, lõppenud on üle-Eestiline arhitektuurikonkurss keskväljaku rajamiseks, võidutöös on tootearenduskeskusele väga sobiv asukoht. Räpina vallal on vastavad tegevused arengukavas ja eelarvestrateegias kavandatud ning omaosalusega arvestatud. Olemas munitsipaalomandis olev territoorium, mis on valla arengukavas kavandatud tehnopargina. Detailplaneering on algatatud Räpina Vallavolikogu 24.09.2014. a otsusega nr 27. „Räpina valla arengukava aastateks 2012-2020“ link: https://www.riigiteataja.ee/akt/401102014044 Väljavõte lk 46: 2.2.2. Kohaliku ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime tugevdamine ja arendamine 2.2.2.1 ETTEVÕTLUS Eesmärk: 2.2.2.1.1 Ettevõtluse arengu soodustamine ning tugevdamine Ülesanded: a) ettevõtlusalase ja sotsiaalse taristu täiendamine ja korrastamine; b) ettevõtjate motiveerimine ja tunnustamine; c) ettevõtete tekke ja arengu soodustamine; d) ettevõtjate suurem kaasamine piirkonna arendamisesse; e) tehnopargi rajamine. Arengukava tegevuskavas (lk 50) on toodud välja tegevus ja investeering: Osalemine projektis „Energiadõhuse ehituse ja looduslike kohalike
--	--

³⁰ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

	ehitusmaterjalide kompetentsikeskus“ kavandatud tehno-pargi alal maksumusega 1 600 tuhat eurot, lisaks omafinantseering 240 tuhat eurot.
--	--

	Mooste mõisa kuivatihoonele on koostatud restaureerimise ja remondi projekt. Väljastatud on ehitusluba ning muinsuskaitseameti kooskõlastus. Projekti omaosaluse katab MTÜ Vanaajamaja.
--	---

ARENDAV OBJECT³¹**12. Põlva linna keskvaljaku ja kontaktala arendamine (Põlva vald)****ARENDAV OBJECTI KIRJELDUS**

Arendatava objekti planeeritavad kulud	Projekti raames teostatakse kogu planeeringu alast ainult keskvaljaku valjaehitamine koos kõigi kommunikatsioonide, heakorra- ja haljastustöödega, valgustusega ning linnamööbli soetamise ja paigaldamisega. Samuti ühendatakse keskvaljaku ala teede- ja tänavavõrguga. Sealhulgas rajatakse juurdepääsutee linna peatänavaga (Kesk tn) (vaata Lisamaterjalid <i>Asendiskeem</i>). Projekti raames objekti valjaarendamise planeeritav kogukulu on 1 100 000 eurot koos käibemaksuga: Ideekonkursi tulemusena uue detailplaneeringu algatamine (omafinantseeringuna väljaspool projekti mahtu). Keskvaljaku ja kontaktala projekteerimine, ehitusprojekti koostamine. Riigihangete läbiviimine ja hankepingute sõlmimine ehitustööde elluviimiseks. Ehitustööde läbiviimine (sh kõik vajalikud kommunikatsioonide rajamistööd, heakorra-, haljastustööd, linnamööbli soetamine, valgustus jm). Kommunikatsioonide valmisolek uutele ettevõtjatele, kes soovivad keskusesse tulla. Objekti haldamise korraldamine koostöös maaomanikega (sh ettevõtjatega).
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	Projekti objektiks on Põlva linna keskvaljaku ja seda ümbritseva kontaktala valjaarendamine, mille aktiivse arendusala suuruseks on ca 4000 m² aga mõjuala on suurem, kui projektis planeeritud tegevusala. Eesmärgiks on Põlva linna keskuse ja lähiala valjaarendamine ettevõtlus- ja elukeskkonna integreerimiseks ning soodustamiseks. <u>Olemasolev olukord:</u> Hetkel asub Põlva linna keskses (olemasoleva komplekse kaubandus- ja teeninduskeskuse läheduses), väga heas asukohas, linna läbiva põhimaantee ääres suur maa-ala, mis on valja arendamata (planeeritav keskvaljaku ala). See on jäätmaa, arendamata teede ja tänavateta ning kommunikatsioonideta, mida täna kasutavad osaliselt põhiliselt talunikud ja väikeettevõtjad avaliku turuna mõnel päeval. Kümme aastat tagasi maa-alale koostatud vana detailplaneering on realiseerimata, liiga suurte mahtude tõttu ning on seetõttu tänaseks ebareaalne elluviimiseks. Et hoogustada ettevõtlust ja laiendada linna keskses ärikeskkonda on vaja kõigepealt ettevõtjatele ette valmistada äri- ja ettevõtluskeskkond, rajades planeeritavale objektile elementaarsed teed ja tänavad ning vajalikud kommunikatsioonid. Kuna objekt asub linna keskses (samal ajal on see ka kogu Põlva maakonna keskuseks), siis tuleb objekti arendamisel arvestada, et see on avalik ruum ning see vajab multifunktsionaalset lähenemist. Tuleb luua aastaringselt aktiivselt toimiv keskvaljak (ca 4000m²) koos integreeritud kontaktaladega,

31

Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

erinevaid sihtgrupe kaasavate juurdepääsuteede ja tänavatega ning elementaarsete kommunikatsioonidega. Ettevalmistatud atraktiivsem ettevõtlus- ja ärikeskkond aitab tõsta ettevõtlusaktiivsust kohalike elanike, maade- ja eraomanike ning investorite seas.

Täna on juba teavitanud kohalik tarbijate ühistu, et soovib ise rajada planeeritava keskväljaku äärde suure **kaubandus- ja teeninduskeskuse** (mitte toiduainete müük) ning küsib vallalt projekteerimistingimusi. Valmisolek arendamiseks on mitmel maaomanikul, kelle maad piirnevad keskväljakuga, nende soov on ise **välja ehitada üüripinnad äriettevõtetele**. Samuti on väikeettevõtjatel ning talunikel võimalik jätkata väljaarendatud keskväljakut kasutada **avaturuna**, kuhu on tarbijatele parem juurdepääs. Lisaks on mitmed noored küsinud iga aasta aga eriti nüüd, kui on algatatud planeering pinda ja võimalusi oma äride alustamiseks.

Objekti arendamine toetab üldist piirkonna ja maakonna eesmärki, soodustades majandusaktiivsuse kasvu läbi toimepiirkonna terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiva elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamise, mis aitab pidurdada elanikkonna vähenemist, noorte lahkumist, tööpuudust ning tõsta ettevõtlusaktiivsust.

Objekti väljaarendamise raames luuakse, rajatakse ja võimaldatakse:

- **Linnakeskuses luuakse kaasajastatud ja multifunktsionaalne avalik ruum koos keskväljakuga, mis püüab** arvestada erinevate elanikkonna sihtgruppide ja ettevõtjate vajadusi ning viib nad kokku. Luuakse eeltingimused ja rajatakse vajalik infrastruktuur arvestades erinevate huvigruppide vajadustega. Linna keskuses toimiks mobiilse avaturu võimalus väikeettevõtetele, keskväljaku kasutamine erinevate ürituste ja laatade korraldamiseks, aktiivseks vaba aja kasutamiseks jne)
- **Atraktiivse külastus- ja ettevõtluskeskkonna rajamine keskuses**, mis võimaldab kanda edasi mahulist ideed kavandatavast keskväljakuäärsest hoonestusest ja seonduvast äriettevõtlusest – sealhulgas segafunktsiooniga ärikeskuse/te ehitusi erasektori poolt, pakkudes ruume lisaks tõsisema äri sektorile ka teenindussektorile. **Turismiinfopunkti paigutamine keskusesse annab võimaluse aktiivsemalt infot jagada.** Infopunkti ligipääs on hea kergesti leitav. Lisaks on võimalus keskväljaku kasutamine maakondliku tähtsusega lipuväljakuna (sh erinevate maakondlike ja üleriigiliste suurürituste läbiviimiseks).

Põlva linna keskväljaku rajamine on seotud Põlva energiatõhusa tootearenduskeskuse rajamisega, kus rajatavad objektid ja nende eesmärgid toetavad ning annavad üksteisele suurema lisandväärtuse tulemuste saavutamiseks. Põlva vald näeb ette läbi tootearenduskeskuse toetamise luua võimalusi innovaatilisemaid ja lisandväärtustega töökohti. Konkreetne ettevõtlus- ja elukeskkonna integreeritud arendustegevus (sh läbi planeeritud projektide elluviimise) aitab koostöös luua uusi võimalusi ka uute ettevõtjate ja äriettevõtete arengule.

Eeldatav tegevustes osalejate ring	Otsesed kasusaajad ja osalejad: • Maaomanikud – 36 • Olemasolevad tegutsevad ettevõtted planeeringualal – 16 • Rajatav energiatõhusa ehituse ja kohalike looduslike ehitusmaterjalide kompetentsikeskus • Põlva valla elanikud 9 908 (elanikeregistri seisuga 01.01.15) • Põlva maakonna elanikud, ettevõtjad jt • Arhitektide Liit ja keskväljaku ideekonkursi projekteerijad • Põlva vallas ja maakonnas asuvad riigi- ja valla asutused, kolmas sektor
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus³²	Rajatud ja väljaarendatud on toimiv valmis objekt ca 4000m² keskväljak kõigi kommunikatsioonide koos juurdepääsuteede ja kõnniteede ühendamiseks linna tänavavõrguga. Objekt on heakorrastatud ja haljastatud ning keskväljakule on paigaldatud linnamööbel, mis vastab universaalse disaini põhimõttele st on kättesaadav ja tarbitav kõikidele kasutajagruppidele. Linnakeskuses ettevõtluskeskkonna parendamine on tekitanud majandusaktiivsuse kasvu ja sotsiaalsemalt aktiivsema linnaruumi. Projekti elluviimisel on endisest vähe kasutuses olevast alast arendatud ettevõtjatele atraktiivne linnakeskuses, kuhu soovitakse investeerida. Kuna olemas on uus praeguste oludele vastav ja kõiki huvigruppe arvestav planeering ja rajatud vajalikud kommunikatsioonid, mis lihtsustavad ettevõtete investeerimist keskkusesse. Juurde on tekkinud 21 uut töökohta (sh kõrgema lisandväärtusega vähemalt 6 töökohta) ning kaasatud investeeeringuid (erasektor ostab/arendab kinnisvara või maad ning ehitab välja ärikeskused jne). Piirkonna ettevõtjate arv, koostöö sünergia ja tulu on kasvanud. Tõuseb elanikkonna sh noorte ning ettevõtjate ja töökohtade arv. Lisa tulemus ja mõju: planeeritud juurdepääsuteed seovad linna keskväljaku ja kogu planeeringu ala hästi toimivaks (kokku 8000m²) sh olemasoleva keskuse ja ümbritseva ala, arvestades kogu linnaruumi tervikuna. Planeeringu ala piirneb Põlva linna läbiva Orajõega, jõeäärsele alale on koostamisel detailplaneering, millega on plaanis võtta jõe äärne ala (Oja tn 6) kasutusele turismivaldkonnas (sh puhke- ja rekreatsioonialana). Uue keskväljaku ja kontaktala väljaarendamisel arvestatakse eeldatava mõjuga lähialale jääva Orajõe kallaste arendamist.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks³³	Põlva Vallavolikogu poolt on kinnitatud Põlva valla arengukavas aastateks 2014-2029, eelarvestrateegias ning 2015. aasta eelarves objekti arendamisega seotud planeeritud tegevused ja omafinantseering. Koostöös eramaaomanikega ning saadud nõusolekuga viidi läbi keskväljaku ideekonkurss. Koostöös Arhitektide Liiduga välja kuulutatud ideekonkursi võitjaks osutus keskväljaku idee „PUULINN“. Hetkel toimub aktiivne läbirääkimine kõigi maaomanike ja investeeerijatega uue detailplaneeringu algatamiseks ja ehitusprojekti koostamiseks. Potentsiaalsete ettevõtete huvi uue arendatava keskväljaku suhtes on suur. Põlva Vallavolikogu poolt on kinnitatud Põlva valla arengukavas aastateks 2014-2029 www.polva.ee, eelarvestrateegias ning 2015.

³² Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

³³ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

	aasta eelarves objekti arendamisega seotud planeeritud tegevused ja omafinantseering. Põlva valla arengukava 2014-2029, viide valla kodulehelt www.polva.ee; arengukava link https://www.riigiteataja.ee/akt/417102014002 ; Põlva valla eelarvestrateegia 2015-2018, lisa 7 Investeeringutekava viide www.polva.ee, link http://www.polva.ee/bw_client_files/polva_linn/public/img/File/Lisa_7_Investeeringud_2014-2018.pdf
--	--

ARENDAV OBJEKT³⁴

13. Eesti Maanteemuuseumi turismikeskkonna arendamine ja liiklushariduskeskus (Eesti Maanteemuuseum, Kanepi vald)

ARENDAV OBJEKT KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud

Eesti Maanteemuuseum on Lõuna-Eesti üks olulisemaid turismimagneteid. 2018. aastal valmib tänase masinhalli rekonstrueerimisel uus ajalooline autoajastu keskkond koos liiklushariduskeskusega. Uus keskkond kasvatab eeldatavalt külastajate arvu aastas 35 000-lt kuni 50 000. Eesmärgiks on luua lisa ekspositsioonipinda, võimalusi näitusteks, täiendavad võimalused liiklushariduse eriprogrammide läbiviimiseks, lisaväärtusena seminariteenus ning uuenduste abil suurendatakse muuseumi külastatavust aastaringsest sh talvisel madalperioodil (oktoober- aprill) 15 000 külastaja võrra.

Projekti eesmärgiks on luua täiendavad võimalused eriprogrammide läbiviimiseks ning selle abil suurendada muuseumi külastatavust talvisel madalperioodil (oktoober- aprill), laiendada ekspositsioonipinda, parandada ekspositsioonide vahetamise võimalusi ja külastustingimusi, kus terviklik külastuselamustööde on paremal tasemel. Ekspositsiooni teemadeks on: Eesti teede areng alates 1920.- ndatest aastatest, Eesti teede ja autode ajalugu, sh kaasates keskkonna teemasid näiteks kuidas tekkis bensiin jmt.

Täna ca 1000 m² ekspositsioonihalli laiendatakse juurdeehitustega otstesse, pannakse uus kate ning sisse ehitatakse 240 m² soojustatud ja köetava *blackbox*-tüüpi mitmefunktsionaalne keskkond koos abiruumidega (kontor, töötuba, õppeklass, mängunurk, tualetid). Kiiresti liigendatavat ja ümbertõstetavat uut keskkonda hakatakse kasutama vastavalt hooajale nii ekspositsioonipinnana kui liiklushariduskeskusena, mida saab lisandväärtusena kasutada ka seminari või konverentsikeskusena.

Sihtgrupid: Liiklushariduskeskuse tegevused on suunatud keskmisele ja vanemale kooliastmele ning täiskasvanutele. Liiklushariduskeskuse sisustuseks ja tegevuste läbiviimiseks kasutatakse Eestis seni kasutamata innovaatilisi aktiivõppe lahendusi, kaasates külastaja aktiivsesse tegevusprotsessi isetegemise ja –õppimise kaudu. Arendusprojekti elluviimisel on võimalik pakkuda erinevatele huvigruppidele liikluselamustööd ka siseruumides. Täna viiakse neid läbi enamasti vaid suveperioodil välitingimustes. Vajadus on täna taoliste programmide järgi suur. Uus pind annab võimaluse kahekordistada koolitatavate arvu ning viia see vähemalt 4000ni aastas.

Teine võimalik sihtgrupp madalhooajal liiklushariduskeskuses: viimastel aastatel pakutakse koostöös Töötukassaga maakonna töötutele liikluskoolituste praktilisi töötubasid ja ohutu liiklemise programme. Uue keskuse valmimisel saame käivitada uue koostööprojekti ja olla

³⁴

Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel

	koolitusbaasiks alko- ja narkojoobes mootorsõidukijuhtidele politsei poolt määratud kohustusliku koolituse rehabilitatsiooniprogrammides. Koostööpartneriteks selles tegevuses on Lõuna Politseiprefektuur, Tartu Vangla kriminaalhooldusosakond ja Maanteeameti ennetustööosakond. Läbirääkimiste faasis on selgunud, et selline projekt (mille sarnased toimivad Põhjamaades, USAs jne) on hädavajalik. Ehitus on kaheetapiline: Hoone enda ehitus kestab 2016-2017. Näitusepinna ehitus (installatsioonid, erilahendused jne) – 2017-2018 kevad. Pikem ehitusperiood ja ka mõned lisatööd lähtuvad EMM-le kui muuseumile esitatavatest lisanõuetest (keerukam kliimasüsteem, nõudmised külaliste kogunemispinnana jne). Plaani on keskus avada EV 100. sünnipäevaks Maksumus 1,9 miljonit eurot (sh toetus 1 425 000 ja omafinantseering 475 000 eurot) sisaldab masinhalli üld- ja eriosade ehitustöid: ehitise arhitektuurse ja konstruktsioonilise osa ehitust; kütte-, ventilatsiooni- ja jahutussüsteemide ehitust; vee- ja kanalisatsioonisüsteemide ehitust ning välisvõrkudega seotud töid. Samuti sisaldab projekt omaniku – ja autorijäreldavalt ning tehnilise projekti juhtimisega seotud kulutusi. Keskuse ekspositsiooni kujundus – ja sisustus ei sisaldu selles projektis, vaid esitatakse projekt koostöös Läti Teedemuuseumiga Kesk-Läänemere programmi. Samuti tehakse koostööd Mihhailovskoje Puškini muuseumiga. Eeltöid selleks on alustatud. Eesmärk on, et mõlemad projektid valmivad üheaegselt 2018.aastaks. Antud projekti hinnangulised ülalpidamiskulud on 25 000 – 30 000 € aastas, mis kaetakse omatulu arvelt.
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	Suureneb külastajate arv ja turismitulud piirkonnas. Projekti elluviimise sotsiaalmajanduslik mõju on piirkonna ja maakonnaulene. Täna külastab EMMi aastas keskmiselt 35-38 000 külastajat. Uue temaatilise keskuse avamisel eeldatav külastajate arv tõuseb aastal 2019 50 000-ni, külastajate arv suureneb 15 000 võrra. Praegustest külastajatest hinnanguliselt 10% peatub neist Põlvamaal (ja Võrumaal) enam kui ühe öö jättes piirkonda u 80 eurot, st kokku u 280 000 eurot aastas. EMMi kui unikaalse turismikeskkonna arendamisega, uue näitusekeskkonna ja liiklushariduskeskuse loomisega 2018. aastal luuakse võimalus 15 000 lisakülastaja vastuvõtuks ning lisaks kõrghooajale (mai – september) ka senisel madalhooajal külastajate vastuvõtuks ning piirkonna külastamiseks laiemalt. Seega annab uus atraktiivne keskkond võimaluse ka piirkonda jäetava tulu kasvu kuni 400 000 – 500 000 euronni aastas. Uuendusega muutub sihtgruppide jaotus: täna moodustab üksikkülastajate arv 80%, turismigruppide arv 5% ja ärituriste on 3%. Uuendus ja sellega kaasneva atraktiivse keskkonna loomine ning selle turundamine loob võimaluse ärituristide ning –gruppide arvu kokku 18 % ni. Välisturistide osakaalu kasvu eesmärk on tänase 5% asemel 7%. Liikluskasvatustes toimivate projektide ning programmide eesmärk on võrreldes tänasega suurendada tunduvalt täiskasvanute osakaalu. Täna on see 10%, eesmärk on nii madalhooaja aktiivsema kasutuse võimaluste loomisel kui rehabilitatsiooniprojekti ellukutsumisel 20%ne osakaal. Projekti sotsiaalmajandusliku mõju väljendub rahaliselt hinnatavate välismõjudena järgnevalt (aluseks tasuvusanalüüs): üle öö jäävate lisanduvate külastajate kulutused piirkonnas, lisanduvate külastajate kaasnevad kulutused piirkonnas. Eeldatakse, et 15% lisanduvatest külastajatest jäävad piirkonda kauemaks kui üks päev ning teevad tänu sellele kulutusi nii ööbimisele kui toitlustusele ning muudele teenustele. Ühe ööbiva külastaja keskmine kulutus piirkonnas viibides on kokku ca 80 eurot. Ülejäänud 90% külastajate puhul eeldatakse

	piirkonnas tekkivaid kaasnevaid kulutusi toilustusele ja muudele teenustele ning meelelahutusele keskmisel 31 eurot külastaja kohta. Sotsiaalmaandusliku tulu arvestatakse nendelt kaasnevatelt kulutustelt majandusel kaasneva puhta lisandväärtuse alusel. Vastavalt siis 44% ja 41%, mis on saadud vastavate sektorite statistilise keskmise põhjal. Käesoleva projekti oodatava stsenaariumi sotsiaalmajanduslik tasuvuse määr on $ERR = 11,9\%$. Uued töökohad. EMMs töötab täna aastaringselt 14 inimest, neile lisandub 20 töötajat (10 töökohta) kõrghooajal. Lisaks on erinevate pikaajaliste lepingutega (haljastus, hooldus, toitlustus) aastaringselt seotud veel enam kui 10 töötajat. Neist $\frac{3}{4}$ elavad Põlvamaal. Seega pakub EMM täna hõivatust 50le inimesele. Projekti teostumisel kasvab aastaringselt hõivatud täiskohaga töötajate vajadus vähemalt 3 inimese võrra, juurde on vaja liikluspedagoogi, keskuse külastusjuhti ning töömees-majahoidjat. Hooajaliste tööde maht suureneb vähemalt 5 koha võrra, kes kõrghooajal tegutsevad põhiliselt uues keskuses olles ametis nii giidide kui valvetöötajatena. Kokku arvestatud projekti tulemusena loodud uusi töökohti 3 täiskoormusega aastaringset +5 hooajalist=6 täiskoormusega töökohta. Kaudsete töökohtade arv kasvab tänaselt 10 lt vähemalt 13ni. Suurem koormus langeb toitlustusettevõttele, kes rendib täna ruume EMMlt. Teisi kaudseid töökohti, mis kaasnevad antud projekti rakendumisel, siin arvestatud ei ole, kuid eeldatavalt on see vähemalt 10. EMM asub Postiteel ning osaleb aktiivselt MTÜ Postitee tegemistes olles selle juhtliige. Postiteel on jätkuvalt kõrge potentsiaal olla atraktiivne külastuspiirkond, kuid see vajab tugevat ja finantseeritud koordineerimist. Keskuse avanedes suureneb meie kohustus aidata kaasa Postiteel asuvate ettevõtete arendamisele, kasutades eelkõige nende ettevõtete teenuseid ja juhatahes turiste nii Postiteel kui Põlva-Võru vahel asuvatesse majutusasutustesse. Loomes eeldusi, et paremini tulevad toime Postiteel asuvad muuseumid (Põlva Talurahvamuuseum kui Teppo muuseum Võru maakonnas), seda kaasava turundustegevusega. EMM saab jagada täiendavat erialast infot ja lähipiirkonna turismiinfot (nt on muuseumi juurde paigaldatud elektrooniline turismiinfopunkt, lisaks aitab muuseum kaasa Põlvamaa mainesündmuste ühisturundamisele jms). Liiklushariduskeskuse projekt toetab tegevuskava projekti „Postitee kergliiklustee“, kus mõlemad projektid tugevdavad üksteist ja koos tõstavad maakonna ühe külastatavama piirkonna turismipotentsiaali ja pikendavad piirkonnas viibimist. Projekt annab võimaluse suurendada juba täna EMM-i ja Põlva-Võru ning Valga maakonna turismiettevõtete (Nõiariik, Kubija hotell, Uhtjärve liikluslinnak, Cantervilla mängumaa, Salamaa, Pokumaa, Pesa hotell) ühiseid teenuspakette nii üksiküllastajatele kui gruppidele. Samuti loome täiendavaid eeldusi, et ühistransport liiguks Postiteel sagedamini, et seda teed võetakse rohkem kasutusse.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Maanteeamet, EMM, Postitee MTÜ, Postitee äärsed ettevõtted, Kanepi vald, Politsei- ja Piirivalveamet kui liiklushuligaanide rehabiliteerimisprogrammide kaaslábiviija, Lõuna-Eesti ja Tartu turismifirmad, Töötukassa.
Eeldatavad väljundid ja	Välja on arendatud uus ekspositsioon ja liiklushariduskeskus, koos uute teenustega. Pakutakse uusi liiklushariduse teemalisi külastusprogramme keskmisele ja vanemale koolieale (ka sisetingimustes) ning täiskasvanutele. Atraktiivne autoajastu ekspositsioon, kus on

oodatav tulemus ³⁵	võimalik ekspositsioonipindu liigutada vastavalt väljapanekute vajadusele. Uue temaatilise keskuse ja uue ekspositsiooni avamisel eeldatav külastajate arv tõuseb aastal 2019 50 000-ni, külastajate arv suureneb 15 000 võrra. Uue keskusega suureneb õpilaste liiklusalase koolituse võimekus ja võimalus. Täna suudab muuseum aastas anda liiklusharidust 3000le lapsele, uue keskuse puhul 4000-le. Muu hulgas tähendab see ka vähemalt ühe lisa liikluskasvatuse pedagoogi ametikoha loomist. Täna on need programmid hooajalised ja enamasti välitingimustes, uus keskus võimaldab liiklusharidust läbi viia ka siseruumides, mis mitmekesistab programmide sisu. Paranenud on külastajate olmetingimused: soojad ruumid, tualetid, lastenurk jmt. Postitee piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, muuseumi külastajad saavad hõlpsamini kätte maakonna turismiinfo. Piirkonna külastajate arv kasvab ca 15 000 võrra jõudes 2019.aastal 50 000ni, tõuseb madalahooaja külastatavus, millega kaasneb piirkonna väikefirmade (toitlustus, majutus, transport jne) hõivatus aastaringelt. Luuakse 6 otsest ja 10 kaudset töökohta.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks ³⁶	Valminud on: 1) Ehitise rekonstrueerimisplaan – tööprojekt (AS Resand). 2) Eesti Maanteemuuseumi ekspositsioonihalli rekonstrueerimise ja näitusehoone ehitamise projekt (SALTO arhitektuuribüroo OÜ). 3) Keskuse sise- ja ekspositsiooni kujunduse tööprojekt (Laika, Belka & Strelka OÜ). 4) Keskuse tasuvusanalüüs koos sotsiaalmajandusliku tasuvusanalüüsiga (Civitta). 5) Olemas omafinantseeringu osalus.

³⁵ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

³⁶ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

ARENDAV OBJECT

14. Traditsioonilise ja ökoloogilise ehituskunsti keskus „Eestimaaehitus“ (Mooste vald)

ARENDAV OBJECTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud

Arendatava keskuse loomiseks on vajalik renoveerida mõisakompleksi kuuluv endise sõiduhobuste tall- tõllakuuri (mitte segi ajada vankrikuuriga, kuhu on planeeritud mahetoidu väiketootjate koda) hoone. Hoone asub katastriüksusel lähiaadressiga Tõllakuuri, tunnus 4731:002:0087. Hoonesse ei ole kavandatud teisi arendusi. 1874. aastal ehitatud hoone seisab praegu tühjuna. Hoone seinad maakivi ja punase kivi segust, välisseinad vajavad soojustamist. Kiviseinte soojustamiseks seestpoolt kasutatakse uudemaid hingavaid segusid. Vahelagi on puidust. Olemasolevaid laetalasid ja seinu saab suuremas osas kasutada. Põrand kavandatakse soojustada ja rajada põrandaalune kütte. Hoone kütmine planeeritakse maakütte ja päikesepatareidega. Olemasolev eterniidist katusekate asendatakse kivitaketa. Renoveerimistööde mahuks on kavandatud investeering kuni 800 000 eurot, sellest taotletav toetus 680 000 eurot ja omavalitsuse omafinantseeringuna 120 000 eurot.

Täpsemalt koosnevad planeeritavad kulud: Objekti projekteerimine 20 000 eurot. Hoone ehitustööd, sh. katusekatte vahetus (ca 950 m²), külgviilu ehitus, katuseakende paigaldus 200 000 eurot; siseruumide restaureerimine (ca 460 m²) 400 000 eurot; kütteseadmed ja ehitustööd 100 000 eurot. Labori-, koolitus- ja katsetuste ruumide seadmed 80 000 eurot.

Hoones sisustatakse uute looduslike ehitusmaterjalide väljatöötamise ja katsetuste tööruumid, õppeklass koos vajalike õppenäidistega ja toodetud materjalide näidiste ruum mõisa külastajatele ja töökoda-õppebaas praktiliste tegevuste jaoks. Külastajatele eksponeerimiseks sisustatakse näidiste saal ja ajalooliste materjalide muuseum. Korraldama hakatakse Eestisiseseid ja rahvusvahelisi koolitusi, õppepäevi. Keskuses töötatakse välja õppeprogrammid ning spetsialistide atesteerimisnõuded ning viiakse läbi koolitusi spetsialistidele atesteerimise ettevalmistamiseks.

Traditsioonilise ja ökoloogilise ehituskunsti keskus on planeeritud tingimuste loomine alljärgnevate tegevuste läbiviimiseks: savikrohvi segude väljatöötamine, katsetamine ning koolitus; savivärvide segude väljatöötamine, katsetamine ning koolitus; lubisegude väljatöötamine, katsetamine ning koolitus; kaasaegsete, stabiliseeritud ja soojustatud tambitud pinnasest seinte väljatöötamine, katsetamine ning koolitus; tõrvavärvi segude (tökat, männitõrv) väljatöötamine, katsetamine ja koolitus; vanaaegsete keeduvärvi segude väljatöötamine, katsetamine ja koolitamine; koostöö arendamine Eestis asuvate teiste koolituskeskustega; euroopaliste ühtsete koolitusstandardite väljatöötamine; telliste tootmise ajaloo uurimine ja uute kivide tootmine; maakivist hoonete ja aedade ehitamine ja remont; kivihoonete soojustamine.

Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus

Objekti arendamise tulemusena luuakse soodsamad tingimused väiketootmiseks, kohalike ehitusmaterjalide vajalike segude valmistamiseks ja koolitustegevuse arenguks. Hoonesse koondatakse praegusel ajal erinevates kohtades tegutsevad asjatundjad ja koostöös arendatakse, katsetatakse ja propageeritakse traditsiooniliste ja uute ehitustegevuste ning ehitusmaterjalide retseptide kasutamist.

Arendataval objektil on võimalus **kaasata kokku 17 piirkonnas tegutsevat töötajat:**

- savi- ja lubisegude arendamine ja koolituste korraldamine	3 inimest (on juba olemas);
- tampseinte arendaja ja koolitaja	1 inimene;
- keeduvärvide (tõrvavärvid), eeterlike õlide ja looduslike värvide valmistamine ja arendus	1 inimene;
- materjalide näidiste ja turistidele propageerimise ruum	1 inimene;
- mõisaarhitektuuri elementide valuvormide valmistaja ja valaja	1 inimene.
Rajatava keskuse baasil juurutatud toodangu valmistamisel planeeritakse töötama:	
- lubi- ja savisegude valmistajad	4 inimest;
- kivide valmistamine	2 inimest;
- keeduvärvide ja looduslike värvide valmistaja- pakendaja	2 inimest;
- materjalide pakendaja ja müügimees	2 inimest.

Järjest suureneb nõudlus kohalike ja ökoloogiliste ehitusmaterjalide järele. Laialdaselt kasutatakse savi- ja lubikrohve. Arendatava objekti missioon on Moostes juba olemasoleva looduslike ehitusmaterjalide väljatöötamise täiendav arendamine ja uute materjalide väljatöötamine ja praktikas kasutamise koolitus.

Ehituskunsti keskuses toimub lisaks koolitustegevusele tootearenduse esimene faas nii laboris kui reaaltingimustes. Sealt edasi jätkub arendus- ja tootmisprotsess Räpina looduslike ehitusmaterjalide tootearendusüksuses, mida Mooste tingimused ei võimalda. Samuti varustab vastupidiselt Räpina tootearendusüksus ehituskunsti keskust koolituste jaoks vajalike valmistoodetega. Põlva kompetentsikeskuses nõustatakse eraisikuid, organisatsioone, ametkondi ja kohalikke omavalitsusi energiatõhusate hoonete osas. Energiatõhususe tõstmiseks ning ökoloogilise jalajälje vähendamiseks propageeritakse sealgi looduslike ehitusmaterjale. Huvilised suunatakse tootmisprotsessiga tutvuma Räpinasse või koolitustele ehituskunsti keskusesse. Vanade hoonete renoveerimisest ning traditsioonilistest ehitusvõtetest huvitatud suunatakse materjali spetsiifikast lähtuvalt Moostesse kas ehituskunsti keskusesse või Põlva-Räpina-Mooste projektpartneri MTÜ Vanaajamaja juurde, mis on nii loodava ehituskunsti keskuse koostööpartner kui ka täna juba toimiva Mooste saviehituse kompetentsikeskuse väga hea koostööpartner.

Muudes valdkondades on koolituskeskuse olulisteks koostööpartneriteks Mooste mõisakompleksis asuvad kojad (sepikoda, villakoda, taaskasutuskoda, käsitöökoda) ja Mooste Külalisstuudio. Samuti on õppe- ja koostöö partneriteks erinevad organisatsioonid, ülikoolid ning ametikoolid nii Eestist kui ka välismaalt. Koolituskeskus saab olema kursustepõhine ning see on suunatud nii õpilastele ja asjaarmastajatele

	kui professionaalidele. Õppes väärtustatakse kohalikke traditsioone aga samuti teiste riikide ja rahvaste omi ning kogemuste jagamiseks kutsutakse koolitajaid tihti ka piiri tagant. Nõustamis- ja õppetegevus aitab säilitada väärtuslike traditsioonide säilimist, kasvatada säästlikumat ja ökoloogilisemat ehitus- ning elustiili, suurendada huvi elu ja töö vastu maapiirkondades ning anda eeskujulist sarnaste keskuste loomiseks ka teistes riikides Arendatava objekti tulemusena saavutatav sotsiaal-majanduslik mõju ületab Mooste valla, Põlva maakonna ja Lõuna-Eesti regiooni piire ning omandab rahvusvahelise mõõtme.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Keskuses hakkavad alaliselt tegutsema: savisegude ja –värvide arendaja; lubisegude ja –värvide arendaja; ajalooliste kivihoonete soojustamise õpetaja; tambitud pinnaste katsetaja ja arendaja; põhumajade ehituse õpetajad; tõrva- ja keeduvärvide arendaja; looduslike materjalide müügipunkt; ajalooliste ja põletamata telliste tootmine. Keskuses tegutsetakse reklaamtrükiste, õppekirjanduse ja – filmide koostamise ja toimetamisega. Hoone on avatud mõisa külastajatele (aastas külastab mõisat ca 20 000 inimest). Käesoleval ajal tegutseb Moostes 3 töötajaga savi- ja lubisegude arendamise ja 2 töötajaga segude valmistamise keskus. Samuti toimub linaõli tootmine ja on ehitatud 2 tõrvaahju. Koostöö toimub ettevõtjatega Saksamaalt, Rootsist, Soomest, Taanist.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus³⁸	Moostes asub täna kogu lähiregiooni (Baltimaade ja Põhja-Euroopa, tõenäoliselt ka Ida- ja Kesk-Euroopa) tugevaim savi- ja lubikrohvide ning saviehituse kompetentsikeskus. Moostes väljatöötatud savi- ja lubikrohvide tootmismahd ei ole veel võrdväärne Euroopa ja maailma suurimatega aga kvaliteet on seda juba kindlasti. Saksamaa on üks vaieldamatuid pioneere saviehituse vallas nii Euroopas kui terves maailmas ning on ühtlasi tuntud oma ülikõrgete ehitusstandardite poolest. Moostes väljatöötatud savikrohvid on testitud Saksa saviehituse standardi DIN 18947:2013-08 järgi ning kuuluvad selle kohaselt kõrgeimasse tugevusklassi S II ning edestavad oma näitajate ja puhtuse poolest ka paljusid Saksa lipulaevasid. Tootearenduse vallas tehakse koostööd juhtivate ülikoolide ning laboritega nii Eestis kui mujal Euroopas. Tooteid eksporditakse juba mitmetesse riikidesse (sh Saksamaale) ning uusi turge lisandub aastas mitmeid. Koolituste valdkonnas tehakse koostööd nii kohalike kui rahvusvaheliste organisatsioonidega, sh Euroopa suurima saviehituse kooliga Saksamaal. Euroopas on ainult 10 organisatsiooni, millel on õigus väljastada savikrohvi ECVET-sertifikaati. Moostes loodav koolituskeskus (organisatsioonina) saab selle õiguse juba käesoleval aastal. Säästva renoveerimise infokeskused on juba Moostes tegutseva kompetentsikeskuse partnerorganisatsioonid nii koolituste, nõustamise kui ka toodete kasutamise ja levitamise vallas. Nõudlus SRIK-i poolt soovitud koolituste osas on hetkel suurem kui Mooste suudab pakkuda. Arenev ja kasvav tootearendus, tootmine ning koolituskeskus vajab maailma tippude sekka tõusmiseks suuremaid ruume ning paremaid tingimusi-vahendeid. Tootearenduseks vajalikud uurimustööd ja testid ülikoolides ning tipplaborites võtavad tihtipeale väga kaua aega ning on väikeettevõttele liiga kulukad. Korraliku labori ning vahendite olemasolul saaks palju vajalikku eeltööd ära teha juba Moostes.

38

Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

	Kohalikele ametikoolidele, ettevõtetele ning rahvusvahelisele turule suunatud koolitusteenuse pakkumiseks on vaja suuremaid ruume. Uusi võrseid kasvatades ei saa aga ära unustada ka juuri - muuseum, uurimustööd ja arhiveerimine aitab säilitada ja õpetada väärtuslikke traditsioone. Lisaks on renoveeritav hoone ise eeskujulik energiatõhusa-, traditsioonilise- ja loodusehituse näidis- ja õppevahend. Objekti arendamise tulemusena renoveeritakse muinsuskaitse all olev hoone uute looduslike ja ökoloogiliste ehitusmaterjalide väljatöötamiseks ja koolituste läbiviimiseks. Lisandub praegusele 3 töötajale 4 uut töökohta. Hoonesse koondub traditsiooniliste ja uute ehitusviiside, materjalide tootmise ja õpetamise keskus, kuhu koonduvad spetsialistid savikrohvisegude ja –värvide, lubikrohvisegude- ja –värvide, tõrva- ja linaõlivärvide, kiviehitiste ja –aedade, telliste tootmise, tambitud pinnasest seinte ehitamise, põhumajade ehitamise alal. Hoonesse sisustatakse ka kivimuuseum ja töökoda- õppebaas praktiliste tegevuste jaoks.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks³⁹	Hoone restaureerimiseks on omavalitsuse initsiatiivil ja vahenditest koostatud ehitusprojekt (Mooste mõisa tall- töllakuuri restaureerimise ja kohandamise ehitusprojekt, Kurmik Projekt OÜ 2010), mis vajab käesoleval ajal uuendamist. Projekti tuleb täiendada päikesepaneelide paigaldamise võimalusega, kivihoone seinte soojustamise osas ja ruumide osaliseks ümber-ehitamiseks. Moostes on ligikaudu neli aastat tegutsenud savi- ja lubjasegude arendaja OÜ Saviukumaja, kes on oma toodangu tegemiseks ja arendustegevuseks sisustanud töökoja, mis asub ehituskunsti keskuseks arendatava hoone kõrval olevas restauraatorite kojas. Koostöös Eesti Maaülikooli ja Tallina Tehnikaülikooli õppejõudude ja teadlastega on Moostes korraldatud stabiliseeritud ja soojustatud tambitud pinnasest seinte ehituse koolitusi. Mooste inimesed on käinud ka vastavatel koolitustel Eesti Maaülikooli ehitusteaduskonnas ja Kanadas. Linaõli, männi- ja kasetõrva on Moostes toodetud aastaid, kuid seni pole olnud siin õpetamise keskust ega näidiste väljapanekut. Korraldatud on vastavasisulisi õppepäevi. Ka on korraldatud vanade keeduvärvide keetmise õppepäevi. Koostööd on tehtud MTÜ-ga Ajaloolised Võtted. Mõisaornamentide valmistamiseks on nõusoleku andnud skulptorid Riho ja Ilme Kuld. Objekti omanikuna on Mooste vald valmis panustama arendatavasse objekti omafinantseeringuga. Valla arengukavas aastateks 2014-2021 (Ptk 2.14. Investeeringud (lk. 26-27); Lisa 1 Tegevuskava 2014-2018 (lk. 39-40). Tabel 18 Majanduse ja ettevõtluse valdkond) ja eelarvestrateegias aastateks 2015-2018 (Ptk. 6.2. Investeermistegevus, lk. 20-21) on vastavad tegevused kavandatud. Link: https://www.mooste.ee/arengukavad Ehituskunsti keskuse ehituse omaosalus on planeeritud Mooste valla eelarvest. Hoone ruume kasutavad erinevad MTÜ-d tootearenduseks ja ruume rendivad koolitusfirmad.

39

Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.